

„Dsimtenes Wehstnesis“

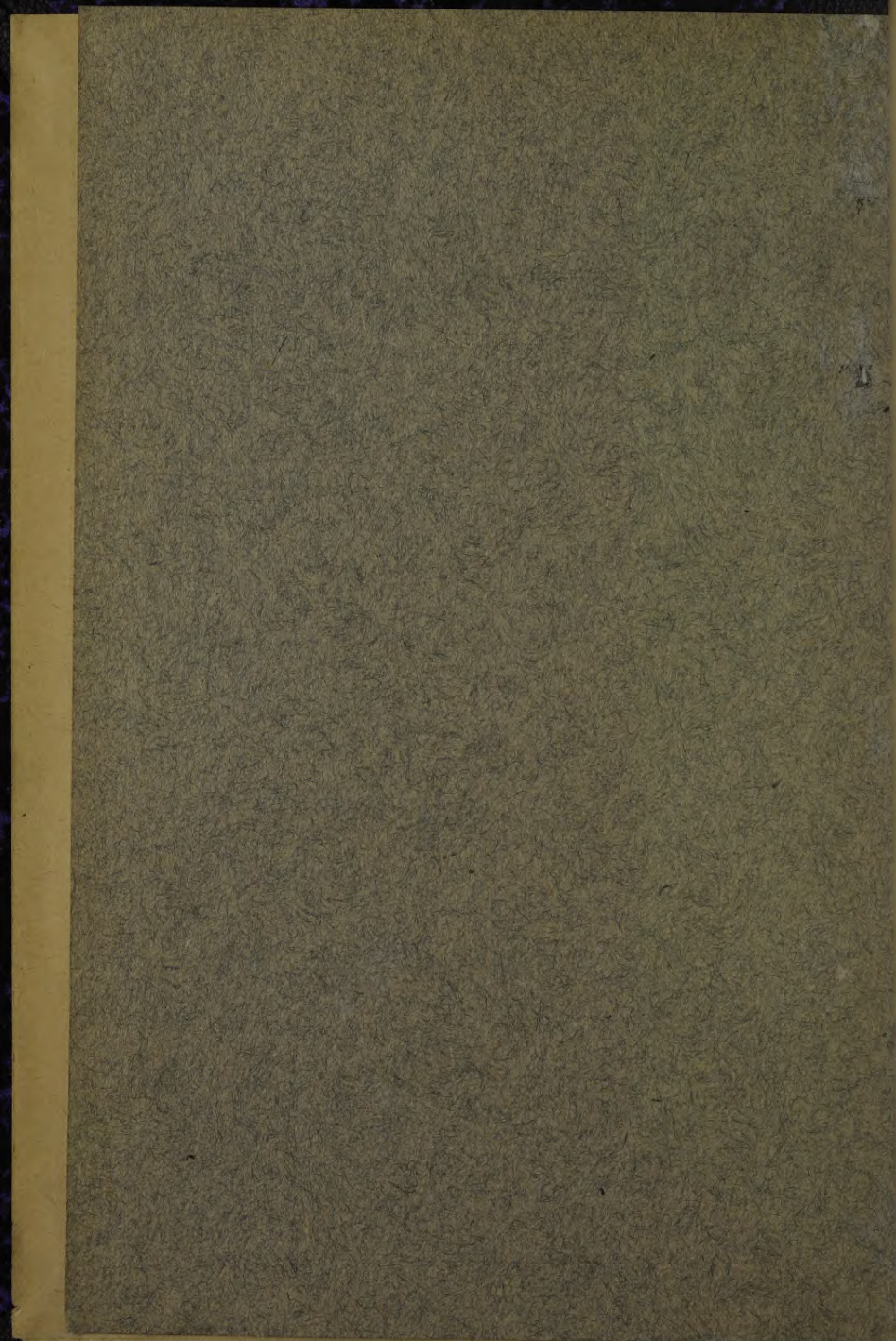
un viņa loma latviešu sadzīvē

Andreja Upiņa apzēriums

I.

1930
Marta

Autora apgādībā, Rīga, 1911

0
—
21

„Dsimtenes Wehstnesis“

un wina loma latweeschu fadiitwê

Andreja Upišča apzerejums

I.

Eufora apgahdibá, Rigá, 1911.

Parb. 60

1957

✓	L. V. B.
N ^o _____	ln. <u>25010.</u>

20

0309069162

Drukats fabēdribas «Deena» tipo-litogrāfijā, Rīgā, Eļļabetes eelā 16.

„Снимите маску!... Долой
маску, синьоръ!“

(В. Андреjewс „Melnās maistās“.)

Lairkrastēem wišpahri leela loma latweešchu fadsihwē. Salihdšinol ar latweešchu awišchu lopejo abonentu škaitli, atfewišķi isdotu beletristīķu un šiniķu grahmatu pirzeju škaitš israhdas glušķi neezigs. Grahmatu pehrš tīķai tad, ja atewišķa wajadsība pehž winas, waj interese, un ja atleef nauda. Awīše gandrihš iflatram weenmehre wajadsīga, it fewišķi teem, kam dašchreis naw naudas šo nopirkt mahrzinu maiješ. Ruhpneekam, tirgotajam jašin daščhadu ušnehmumu, fondu un kuršu grošības wišā kapitalistīķā pašaulē, jašin kriješ waj ušplaukuma štahwoķliš tuwakos un tahlakos apwidos, jo no ta atkarajas daščhadu produktu un pretšchu peeprašijumi; jašin ari patehretaju wajadsības un garšcha, konkurentu reklamas un žiti weikalīķee panehmeeni. Semes ihpaščneekam un wišpahri semes produktu raščhotajam nepeezeeščami iššinat auglibas waj bada gadījumus, lai šawus produktus par wišaugštafo ženu pahrdotu tad un tur, kur un kad pehž wineem wišpeedigakā wajadsība; tahlak winam, šā katram ruhpnēekam, jawehro štrahdneeku paštahwigā organīšečanās un pašchaištahweščhanās jaunakee panehmeeni, lai waretu išwairitees no pahršteigumeem, nepatīšchanam un leefeem išdewumeem, un eeguht pehž eepēhjas lehtafu darba spēhķu. Teem, kam winu darba spēhķš weenigā pahrdodamā manta, jaluhķo, kur winu wišwairaf peepraša, kur par winu wišwairaf šola. Awīše ir nepeezeeščams štarpineekš modernajā kulturās dšihwē. Wišu šabeedriķu šķķiru peederigeem

wina wjadſiga wiſuwarenaĵa materielaſ eeguhſĉhanaſ zihna. Un jo ſkaidraſ kaħdſ apſinaſ ſawu ſtaħwolli un apſinigaſ zihnaſ, jo wairaſ ta winam wjadſiga.

No ſĉiſ kapitaliſtiſkaſ ſabeedribaſ wjadſibaſ awiſĉneeziĉa iſauguſi, uſ dſihweſ materielaĵeem pamateem wina arweenu ſtingraſ noſtaħjaſ. Sabeedriſku ſĉĉiru apſinaĵi augot, intereſĉu preteſĉtibam arweenu wairaſ iĵeloteeſ, zihnaĵi intenſiwakaĵi paleekot, dabikſi ſaſĉkirojaſ ari awiſĉneeziĉa. Deelaſ kulturaaſ tautaaſ ſĉi ſaſĉkiroſĉhanaſ jau gandriħſ wiſzaur notikuſi. Reakzionaraĵeem agrareeſĉeem ir ſawaſ ſaimneeziſkaſ intereſeſ un winu aiſſtaħwetaja un iſpaudeĵa awiſĉneeziĉa. „Liberalajaĵi“ ruhpneeziſkaĵi un tirdſneeziſkaĵi burſĉuawijaĵi ſawa, ſiħtſilſoneem ſawa, ſtraħdneeku ſĉĉirai ſawa. Deekaaſ, ſĉai ſadaliſĉanaĵi wjadſetu buħt wiſpahreĵai un konſekwentai; kaħdam nenoteiktaĵi ſtarpparaħdibam dſihwē nebuħtu weetaſ. Bet naw jaaiſmiriſt, ka pate ſabeedriĉa ar weħl naw tiſ konſekwenti ſaſĉkirojuſeſ; ſewiſĉi ſemneeziſkaſ tautaaſ, ĉur ruhpneeziĉa jauna un tiħri ruhpneeziſkaĵi kapitala attiħſtiba palehna, tiſ palehnam aug ſawu iħpatneĵo intereſĉu atſina, ſawaſ ſĉĉiraaſ apſina, ĉur pa laiſam daudſ nenoteiktu ſtarpelementu. (ĉa, peem., warawihſĉnē ir ſeptinaſ ſpilgti ſaredſamaſ kraħſaaſ; bet tomeħr naw noteiktaſ, aſaaſ linijaſ, kaſ ſĉĉirtu weenu no otraſ, naw noteikti redſamaſ, ĉur weena beidſaaſ, otra ſaħkaſ.) ĉĉo ſabeedriſki beſkraħſajino, jeb, labak ſaſot, diwkraħſajino, diwdabja elementu lee-laiſ ſkaĵiſ, latweeſĉu ſadſihwē ari aiſ latweeſĉa weħſturikſkaſ pagahneſ, tradizionelaſ audſinaſĉhanaſ weida un weħl daſĉeem iħpatneĵeem weeteĵeem faktoreem. ĉadu ſimtenuſ weħrdſinatſ un dſiħtſ, latweetiſ weħl naw wareĵiſ pilnigi atĵeħgteeſ un apſinateeſ par apſinigaſ ſabeedriĉaaſ waj ſabeedriſkaſ ſĉĉiraaſ loĵekli. Paſkaſ beſ ſawaſ ſĉĉiraaſ ideala winſĉ ſawaſ beħrnoſ ſiſtematiſki ĵenteeſ eeaudſinat weenigo teelſmi peħz mantaaſ un weeglaſaaſ dſihweſ. Beidſamaĵi laika ſĉĉiraaſ apſinigo darba kaufĉu ĵenteeni tiſ aſi ſaduraſ ar

ilgi kultiweto naiwi-primitiwo pastoralo kulturu, ka glehwafee nobijufchees atmet ar rofu wiseem fabeedrifkeem zenteeneem un mehgina nolihst fur klusâ faktinâ. Un ziti wehro un meflê un behrnischki preezajas, ja fur pamana fo „wiseem“ fopeju, „augstafu“, „garigafu“, kas ar fchkiru materialistiflajeeem zenteeneem fchkeetami nestahw safarâ, waj stahw „pahri“ teem.

Schis, tà fauktàs, „garigàs“ intereses fpehlê eewehrojamu lomu latweeschu fadsihwê un lihds ar to awischneezibâ. Saprotams, safarâ ar femischko materielo stahwokli un interesem katrai fabeedriflai fchkirai dabiški ir sawa femischka ideologija, sawas ihpatnejàs garigàs wajadsibas. Bet schis „augstafàs“ preti fchkiru materialistiflajâm interesem stahditàs, „wispahrtautiflàs“, „wispahrzilweziflàs“ u. t. t. teizàs esot peenemamas it wifàs fchkiràs. Wehl wairaf: fchi „augstafâ“ ideologija fakàs masinat fchkiru plaisas, aiskawet paschu plaismoschanu, fabeedribas wilkus un jehrus atkal apweenot weenâ rahmâ, fatizigâ, draudfigi-fmaidigâ ganamâ pulkâ. Warbuht tas pateescham ir tas augstafais dsihwes ideals, un augsti flawejama ta awischneezibas dara, kas strahdâ fabeedriflàs „islihdsinofchas taisnibas“ darbu? Bet uf tahdu jautajumu atbildet nemaf naw wajadsigs. Wiskawet fabeedrifko plaismoschanu, wifadeeem lihdselkifcheem un plahfsterifcheem nowehrst fchkiru pretifchkibas nosihmê tikpat, fâ gahdat, lai mehnefs nediltu un neaugtu, bet weenmehr buhtu fmufi apakfch. Sabeedriflàs attihstibas gahjeens naw apturams, tàpat fâ semes greefchanàs ar wifâm pawadu parahdibam. Kas to wehl mehgina — un redsefim, fa ir, kas to wehl mehgina! — tas ir waj nu gekis, kas nesina, fo winschdara, waj ismanigs weikalneeks, kas pahraf labi fina, fâ ismantot sawas apfahrtnes fabeedrifko neisglihtibu un nesapratu. Tas ir waj nu Don-Rifchots, kas fscreen zihnitees ar wehdsirnawu spahrneem, waj ismanigs krahpneeks, kas ikreis sawadi mafkojees leen wifos dsihwokkos un katrà mehgina

šawadi šchmauft. Daschu reisi tas ir weentahrschs kahršchu lizejs, reebejs un brihnumšahku maisitajs, kas par pušrubli aišdjen ikkatru šlimibu. Šabeedriške kahršchu lizeji un reebeji išaug neapšinigā šabeedribā, neapšinibu un mulkibu šefmet winu ušdewums. Šcha laika awišchneezibas ušdewums atkal ir špehziigi apšarot šabeedriškos reebejus un maškotos krahpneefus. Škatra šchkira šaimneeziflas attihštibas radita, ikweenai tapehž paštahwešchanas teešibas un šawa loma laifmeta šadšihwē; laifrakštu peenahšums ne tiš ween pašalpot šawas šchkiras teešchām praktiškām wajadšibam, bet ari teoretiski apgaismot un noškaidrot winas wehšturiško dabu, winas ihpatnibu, winas peenahšums, teešibas un šwaru laifmeta šabeedriškajā dšihwē un winas atteezibas pret zitam šabeedriškām šchkiram. Tikai šchkiras apšinigs zilwešs, tikai apšiniga šchkira šo špehji. Wišreakzionarakašām šchkiram un winu awišchneezibai — zil pahrdrošchi tas ari neišklaufštos — ir šawa nošihme, šawi nopelni šabeedriška progresa gaitā: tās išaizina, eerošina moškafus špehšus, nepeelauij teem atšlahbt pagurumā, waj peetizibā norimtees. Absoluti šaitiga ir šabeedriškas mahatizibas weizinataja, reebeja awišchneeziba, kas ar pšeosinatnes un kwasihumanitates maškam peewilina un apmulko lehttizigos, tumšchos lautinaus. Kā atmens ta gulštas uš attihštibas zela, kā parašita aužs šuhž šabeedribas dšihwo šulu, kā pelejums košchas pee tautas šalokšnejā auguma.

Lihds ar nenowehršchamo latweešchu šabeedribas nošchkirošchanos, šašchkirošas ari awišchneeziba. Ir latweešcheem šawa „Rigas Awije“, kahrklwahzeetiško tautibneeku Rigas namneeku-kompromišneeku lauku melderu un tamlihdšigu kaušchu organs. Wišas šchis dašchadas grupas apweeno galwenos wilzeenos weenadas dšihwes interešes; galwenos wilzeenos weenada winu ideologija, winu šadšihwes zenteeni un taktika: šaimneezifka un idejifka šakariba un atšariba no wahžu kungeem pilšehtā un uš laukeem, škali iškleehts peeškahwigs tautiškums, tahds pat religifšums, kā labakais lihdsellis šawaldit tum-

schàs lauschu mafas, patstahwiga spara un energijas pilnigs truhkums un lunzinaschanàs un lozischchanàs ap teem kam wara. Ir fawa „Latwija“, „Rigas Awises“ meita, kompromisneeku kreisà, masaf aktivà, politiski neattihstitakà, nespeh-jigakà un tapehž bailigakà spahrna awise. Ir „Jaunà Deenas Lapa“, radikalàs fihfpilsonibas un semneezibas un plaschàs demokratisklàs inteligenzes laikraksts. Ir stingri noteikts strahdneeku schkiras laikraksts „Jaunais Laiks“. Kas pasihst fabeedriklàs schkiras un winu zenteenus, tas jau eepreeksch warès flaidri pateikt, kà pret sinamu parahdibu waj jautajumu isturesees katra no schim awisem. Sawas schkiras wajadibas winàm flaidras; sawu ideju ispaudeja laikraksta wajadjsiba schim schkiram tik flaidra, ka isdeweji reisem nes pat prahmus materielus upurus. Wini gaida, ka plashalos radneezigos lauschu flahnos modisees winu schkiras apfina, strahdà scho — ja patihl tà teikt — idealo modinaschanas darbu. Te, protams, naw jaaismirst, ka tautiskee un pilsoniskee laikraksti nefad atklati paschi neatsihst sawu schkiras poziziju. Naw jaklausàs, kad peem. „Latwija“ pilnu muti kladsina, ka wina neefot „sprauduse few par mehrki kahdu schauru ideju un dogmu sludinaschanu un pabalstischanu, ne ari kahdas weenas waj otras schauras (kahds naidis pret wifu „schauru“!) aprindas intereschu peeopofchanu, bet wifas muhsu tautas wajadjsibu aisstahweschanu“, ka wina „pabalstis wifus labalos un kreetnalos nodibinajufchos zenteenus kà fabeedriklajà fadsihwes politikà, tà ari gimenes un garigà kulturàs dsihwè.“ Wehl masaf war tizet „Rigas Awises“ Weinberga swehraftam, ka wina mehrkis „arweenu buhs wifas latweeschu tautas pazelschana.“ Diweem kungeem jau newarot iskalpot, fur tad nu wehl „wifem“. Tomehr ne no awischu paschreklamam un redaktoru frasem, bet no darbeem jums tos buhs pasihst. Un jateiz, ka reakzionaro awischneeku darbi par laimi ir prahtigaki un konsekwentaki, nekà winu frases. Un tà weenu awises numuru rokà panehmufchi

juhs tuhlin redsat, ka no kalposchanas „wiseem zenteeneem“ un „wisai latweeschu tautai“ nekās neisnahk, bet katrā rafsteeninā spihd zauri, kaut ari nekšaidra un neisflopta, fawas šķiras apšina un šķiras interesēs. Bet ir latweescheem wehl weena awise, kas ļoti šķaidri apšinas, uš kureeni teežas winas širds; bet ta ismanigi šķēpj šawu ihsto dabu, aiš weikli šķuhtas un peemehrotas maškas šķēpj šawu ihsto feju, fargas nostahtees uš stingreem šķiras pamateem un eenešigi ismanto daschdaschadigo, neapšinigo latweeschu lašitaju wairumu. Ta nēka negrib modinat, neneš nekahdus upurus; tai tikai weens „ideals“ — pelnit, pehž eespehjas wairaf pelnit. Saprotams, ka naw starpibas starp pilšehtas leelruhņeeka, lauku pelekā barona un weenkahršcha štrahdeneeka rubli; rublis weenmehr paleek rublis, lai nahk no kureenes nahkdams. Tadeht šchi awise, „aišstahwedama plaščafu aprindu iuteresēs un wajadsibas“, šwejo wišos uhdenos — šwejo Daugawā, šwejo linu mahrkā, šwejo katrā pantschkā; kur duhnainaks un nekšaidraks uhdens, tur isdewigaka šweja. No lauschu weenteesibas pahrtikdama, šchi awise gahdā, lai winas pahrtikas awoti nekad neišfiktu! Un winas weikalī šel, tā šel, ka newar ween nobrihnetees, no kureenes šarodas tik daudš to naimo lautinu, kas šwehtā weenteesibā winai nek šawus graschus. Ropeetnas, idejiskās awises newar lahgā isfultees zauri; bet winai abonenti aug kā lawine — no dimdesmit peezeem uš trihsdesmit, tšhetredesmit tuhštoshcheem! — tā aug, ka draudē nospeest pašchu weikalu ar wiseem wadoneem. Nelihdš leeliskās rotadžias mašchinas, nelihdš škanu naudu šamašfatas šchihdu weikalneeku reklamu perščas — ikkatru deenu jaišwada un jaišfuhta daudš pudu apdruckatas mašulaturās un dahrgi šamašajams papirs aprij to, kas uš wina drukats. Un awises šaimncekeem jaapštaigā zitu awišchu isdeweji un jaaprunajas, šaf, waj pašcheem un tautai par pelnu nederetu abonentu mašfu pazelt no šešcheem rubteem uš astoneem?

Wini buhtu laimigi, ja kahdu puzotra desmittuhfstofcha abonentu dabutu no kakla nost: no fludinajumeem tas labakais eenahkums — tas nahktu tapat, bet abonents ar sawu naudu samakfa tik to makulaturas gubu, kas fludinajumeem apdrukats, winam jasanem. Tahda brihniſchka stahwolli war nokluht awise, kas prot peemehrotees wifu schkiru tumſchafajeem, neattihſtitafajeem, neapſinigafajeem laſitajeem. Tikai weena tahda latweefſcheem ir; winas wahrds: „Dſimtenes Wehſtneſis“.

Ja ſcho rindimu autors buhtu kahdas zitas awises isdewejs waj lihdsihpaſchneeks, tad waretu domat, ka winam ſkauſch „Dſimtenes Wehſtneſcha“ leelais laſitaju ſkaitis un akzionaru milſigàs dividendes. Bet tagad tahdam aiſdomam naw weetas. Scho rindu rakſtitajam naw ſchehl, ka ikwakaru pilni peeſtrauts ormana wesums no „Dſ. W.“ ekſpedizijas brauz par pontonu tiltu uſ Pahrdaugawu, ka Berga baſara ſchihdini ar reſlamu perſcham ſchajà awiſe duhſchigi ſetmè ſawas rebes, ka daugawmalas tirgus ſewas wiku abonè tadehl, ka tur wiswairaf papira rengu eetihſchanai. Bet winam ſchehl, ka ſchi pate rengu pahrdeweja pa reiſei eeflataſ ari, kas drukats uſ ſchi eetinamà papira un kas tur drukats, tas newar wiku iſglihtot, paplaſchinat winas redſes apwahrkfni, noſklaidrot winas ſabeedriſſo ſtahwolli un wajadjibas, bet war tikai apmiglot winas jau tà neſklaidro ſajehgu; winam ſchehl wiſu to weenteefigo lautinu, ko ſchi awiſe ſiſtematiſki apmulko, winam reebj tas ſabeedriſkais jeſuitiſms, ko ta kultivè. War jau ſazit, ka ſtarp ziteem ari tà ſauktee perſonigee impulſi wiku dſinufchi ſcho rakſtu laiſt klajà: nupat minetais reebums tatſchu ir tihri perſoniga ſajuhta. Tikai reporteers, kroniſis un ſtatitiſis wiſpahri war pretendet uſ neitralla, objektiwa rakſtu darbineeka noſaukumu. Katra ſabeedriſku parahdibu pehtitaja un kritika objektiwitati neſ ſubjektiwu perſonigu ſajuhtu, ſimpatijas waj reebuma apakſchſtrahwa. Schi rakſta autora perſonigajam reebumam pret mineto laiſtrakſtu ir dſiki moti-

weti eemesli. Schi laikraksta jaunais redaktors tuhlin waj pirmajā deenā ir greešis wišu šamū kruhti pret šcho rindu rakstītāju un wina darbeem. Katrai wina jaunishufschai grahmatai „D. W.“ „kritiki“ nifni brukufchi wirfū; un tad jauna azumirli naw pagadijufēs pee rofas, tad usmekle-jušchi kahdu wezafu un pār to islaidufchi šamū ūhulti. Tā desmitem numuru pildits „isnihzinofcheem“ artifeleem, kas rakstīti gan fkraspejofchu tehrauda, gan tšchihstofchu sofu spalwu — gan smehreti tāpat tintes pudelitē apmehrzetu forka galu. Protams, ir usflawas, no kura rakstneekam jaskaunas, un usbrukumi, par kureem preeks. Bet waj tad war preezatees peem. par kahdas Tonijas Lukin rokdarbu, waj nopeetni uštrauktees par J. Jankawa „kritikam“? Rakstneeks ar noteiktu mahklas pahrlēezibu newar klaufitees katras, pahris broschuru islasijufchas madamas plahpaschanu; rakstneeks ar noteikteem ūbeedriškeem eefstateem newar uštrauktees par Olaines ehrgelneeka naidu, ne baiditees no literariška Asefa eerotšcheem. Meetpilsoniško nerwu ušbudinajums, pehrminderu un ehrgelneeku tikumiflais ūschutums, ūpezieli israkstīta ūbeedriška renegata wehjdširnamu zihna par ūemi ūtipri komiškās, bet pahraf peerastās un neswarigas parahdibas. Reebigas winas paleef, ja atfahrto, is deenas rahdas tšchetrdesmit tuhstofcheem zilweku, ūtarp kureem daudš naimu, weegli wadamu un lehtizigu. Tad usbrukumi weenai peršonai pahri un garam wehršchas wišpahri pret ūpirgtafajeem, ūpehzigafajeem kulturela progresa zenteeneem, kureem ūchi peršona un winas darbs kalpo, pret wišu, kas wina rada, ar ūo wina garigas radneezibas ūafarā. Tā ūistematiški teef iškoptš ūbeedriškš aflums, plaschās neattihštītās klauschu maūas nowehrtās no pateūa attihštības zela, daščadi neūklaidri elementi eerofināti un atbalstīti. Tā laikraksts no ūbeedriškās apūinas un isglihtības weizinataja paleef par apmiglotaju, ūajauzeju, par ūbeedriškās tumšonības isplahtitaju. Tad, ūchkeetas, wina atmaūlotajas peršonas darbam ir arī

plafchi wispahreja, objektiva nosihme. "Iz fabeedriks peenahkums, noraut mafku fabeedriks tumfonibas sekmetajam un parahdit wina ihsto feju. Sihmes rahda, ka daudseem ta wehl nepasihstama. Lihds fchim wairakahrt minejam leelas, neapfinigàs lauschu mafas wifàs fchkiràs, kur „Df. W.“ turas un laisa famu fehllu. Bet gandrihs netizami isleefas, kad Aspafija atklati aistahw „Df. W.“, pehz daschu dsejneeku atteifchanàs rakstidama: „U to Juhs warat preti isskaidrot, ka pafneegfat drihs wiraif iswilkumu no mana jaunakà dsejoku krahjuma“ („Df. W.“ 1911. g. 247. nr.)” Lai kahdi buhtu atteifschos dsejneeku motivi, lai zif semu wehrtejams un smeekligs wiku „moraliskais“ fashulumš, Aspafijas demonstratiwà usstahfchanàs „Df. W.“ labà ir wiraif nekà pahrsteidsofcha. Kas kopejs ar tipiski-jesuitisko lapu Aspafijai, kuras dsejai faknes diametrali pretejà, „Df. W.“ nifni nihstajà ideju pafaulè, kuras zeenitaji wed nifnu karu pret mafkoto melnfimtneezibu un kas ar to fakarà? Naw eefpehjams tizet, ka Aspafijai fchahdà gadijumà isschihreja lomu fpehletu honorars, ko „Df. W.“ spehj un, warbuht, ari mafkà leelaku nekà zitas awifes. Leefas, ahrjemès dšihwodama no tahleenes wina reds tikai tagadejà „Df. W.“ weikli fchuhto mafku, bet ne wina flehpto, ihsto feju; tadehl ir fawadi redset, ka blafus defadentisko renegatu panteem, blafus, „mufsu auzsti mahzito walodneeku“ basnizdseefmu entufiafma raksteem, blafus literarisku Afefu un fozialifma fagahfeju iswirumeem „Df. W.“ leeligi drukà Aspafijas dsejas! Wehl famadaf tautifku fabrikantu, Weinberga dseefmu fwehtku dirigentu un Olaines kesteru nobildejumu rindà eeraudfit ari — Aspafijas gihmetni! Nepareifa ir strahdneeku fchkiras laifrakstu taktifa, kas pastahwigi usmana un kritise zitus radikalus laifrakstus, bet pilnigi meerà leef „Df. W.“ wina wispahrejà miglotaja darbà. Welte zeret, ka strahdneeku fchkira pati jau pafihš famus draugus un egnaidneekus un finàs kà pret teem ifturetees. Schurnalistifkà mafka flehpi wislabaf;

Tà weenfahrschs zilweks mafkai zauri lai faskata ihsto feju, kad pat muhsu („Dj. W.“ ari faka: „muhsu“!) leelakà un zeenijamakà dsejneeze to naw fpehjuſi? Tagadejâ krehflas un atpluhdu laifmetâ, kad dſihwes ahrejais fpehks ir atflahbis un tadehl aug zilweku eekſchejais neſpehks, maſtotu awiſchneeziabas un ſabeedribas reebeju un fahrschu lizeju weifali ſel. Kas wehlaſ, lai ſel otrâs latweeſchu atmodaſ laifa darbineeku fehjums, kaſ tikai ſkaidraſ ſabeedriſkaſ atſinaſ un apſinaſ augumâ iſmana leelaſo kulturelaſ attihſtibas ſpehku, tam jauffauz wiſeem dulſotajeem un apmulſotajeem: maſfu noſt!

Ikkatra zilweka dabu leelâ mehrâ war iſpaſiht no wina p a g a h t n e ſ. Zilweka rakſturs atſihmets wina attihſtibas waj fatihſtibas wirjeenâ. Apluhſojot, no kureenes uſ kureeni zilweks wirſijees lihds ſchejeenei, lihds tagadejam momentam, tuhlin redſams, waj winſch gahjis augſchup waj lejup, waj muhsu preekſchâ augoſcha, waj dilſtoſcha parahdiba. Tâpat taſ ar katra laifrakſtu. Ja peem. minam „Deenas Lapas“ wahrdu, tad tuhlin nahk atminâ ſchis awiſes kraſâ uſſtahſchanaſ pret glehwo tautiſto epigonifmu, zihna par jaunâm ſabeedriſkâm un mahkſlaſ idejam — jaunâ ſtrahwa, jauni zenteeni, jauns wahrds — tee rakſturo ſchi laifrakſta pagah-
neſ tradizijaſ, pee kurâm leelakâ waj maſakâ mehrâ ture-
juſchees wiſi wina pehztetſchi. „D j i m t e n e ſ W e h ſ t n e ſ c h a“ w e h ſ t u r e naw it neka ſihmiga, ſpilgti rakſturo-
joſcha. Paſchâ ſahkumâ (kâ Dihrika „Baltijaſ W.“) winſch deefgan ſimpatikſ „tautiſkâſ leetas aiſſtahwiſ.“ Tomehr tahdaſ droſmes, ſpilgtaſ gara bagatibas un ſabeedriſka ee-
ſpaida kâ peem. „Peterburgaſ Awieſem“, winam nekad naw Bijis. Sihmigi, ka jau no paſcha ſahkuma winſch rahmaſ, nedroſchakſ, peleſakſ. Wina wehſture ir materielas weikal-
neeziklaſ uſplauſchanaſ, un lihds ar to pamaſitejaſ garigaſ fatihſtibas, ſaruſchanaſ un panihkſchanaſ wehſture. „Dj. W.“ un wina preekſchtetſchu zetſch ar maſeem lihktumeem un

pahrtraufumeem, ir zeksch uf leju — konsekwents wirseens no pelekã lihds melnajam. Tahdã wirseenã newar steigtees ; palehnam, prahtigi un usmanigi — ta arweenu bijuse schis awises dewise. Sinams, war usrahdit diwus, trihs, tà teikt, asafus gadijumus winas wehsture, peem. fahdreiseja redaktora Fr. Weinberga konfliktu ar nelaike M. Weberi, defadentiskãs rakstneezibas asafu kritiseschanu, fluhmaino apstahdinafchanas periodu pehz 1905. gada. Bet pee teem aisween mainiga fahda nejauschi eegadijusës persona ; ta steigfchusween nogahdata pee malas, lai weikala rati waretu ritet — tahlaf no kalna lejã. Kur „Dsimtenes Wehstnescha“ wahrdu min, tur neeedomajas wina fihko positimo darbu, bet atminas wina atpafakrahpuligos zenteenus, to nitnumu, ar fahdu wina preekschtetschi brufuschi wirsũ katram schirgtam pasahfumam latweefchu fadsihwẽ un rakstneezibã, wisu to aiskustinoscho weenteesibu, kas wareja aplarot „Fausta“ latwisfo tulktojumu, wisã nopeetnibã eeslawet tautifku fshahputru, paschaustus lindrafus un braufschanu nefalteem riteeem, wisu to netizamo neisglihtibu un tumfonibu, kas isperinaja nemirfigo „graschdanu wehsturi,“ „flepno wetfcheru“ un „fahls fwezites!“ Labs laiks no ta jau pagahjis, bet „flepens wetscheras“ gars joprojam dus par „Df. Wehstnesi“ un wina redaktoreem.

Winejã nemeerigajã laikã, kad wairati „Dsimtenes Wehstnescha“ preekschtetschi („Baltijas Wehstnesis,“ „Bals,“ „Plehsums,“ „Wehstnesis“) tila apstahdinati, isdeweji pee faweem makeem fahpigi fajuta, zif flikti, ja awise rihkojas farstgalwi, kas defmitfahrt neapfwer katru wahrdu pirms raksta. Idealakais redaktors tatschu ir pasihitamais Tschchowa „zilwesk maksiti.“ Nihotos ais redakzijas sakã galda nofehdees winfch domã tilai weenu, pehzpusdeenã papirus mapẽ faktawajis, wifus stuhrus ruhpiigi isluhkojis, mehteli mugurã wilfdams behdã til weenu, wafarã gultã lifdamees nopuhfchas tilai weenu, tilai to weenu: „какъ бы чего не

ВЫШЛО!" Tadehl „Dj. W.“ fainneeki pašchâ fahkumâ
 (1907. g. 1. nov.) eezehla par atbildigo redaktoru famu ilg-
 gadigo forektoru Augustu Reinholdu Kruhmu +
 fak', ja tas nepamanis un neisstrihpos beidsamo aisdomigo
 burtu, tad neweens. Pehz Kruhma nahwes ismekleja starp
 awises lihdsstrahdneefeem un eelika par redaktoru to wiswe-
 zako, Fr. Witandu. Bet kad ari ņhis wezais, rahmais
 mihrs drihj nomira, tad isdeweji fahdu laiku bij nesapra-
 ņchanâ: kuru nu? Pagaidam lika awisi parakstit ņavam
 ņludinajumu wahzejam un ekspedizijas pahrsnim, isbijuņham
 Latweeņchu Beedribas teatra koristam Nizmanim, pehz — pri-
 watadwolotam J. Stumbergam. Tas gan bij nesen
 kâ pahrnahzis no „Latwijas," ari pee wahzu awisem lihds-
 strahdajis, tâ tad ņawâ ņinâ „droņhs"; bet tam maņ prakņes
 un peedsihwojumu (ņa St. wehl tikai „Latwijâ" ņahka lau-
 ņitees latweeņchu rakstibâ un ari „Dj. W.“ ņahkumâ rakstija
 ņmeekligâ pirmseemneeku „stilâ," par to isdeweji — starp
 kureem netruhņst ari daņchu „ingu" — newareja ņpreest).
 Wineem wajadņeja redaktora, ņas iswaditu awisi garâm wi-
 ņeem ņtingru noņazijumu akmeneem plaņchos un dņilos uhde-
 nos. Neņenee peedsihwojumi bij mahzijuņchi kâ jaņargas, ak
 kâ jaņargas! Bet atklati reakziju ņtutet un melno kraņhu
 „tautai" rahdit ari newareja; „Rigas Awises" paraugs
 rahdija, ņa tahdi tomehr ņehli ween jaņulas, maņ peeņriteju
 war mantot un pelnit maņ. Bet pehz eespehjas wairak pel-
 nit, ta tatņchu iņkatra weikalneeka karņtatâ wehleņchanâs.
 Tautas maņas ihņajâ, ņtraujajâ laikmetâ tomehr bij paliku-
 ņhas zaurmehrâ liberalakas. Un ja ari atpluhdu laikmetâ
 patlaban ņahkâs ari ņpehziga pņichologiska reakzija, tad to-
 mehr nebij weikaliski ņkreet reakzijas preeņņchgalâ un wiņeem
 redņot ņplaut uņ to, ko nesen wehl mihi ņpeeda pee ņirds
 waj ņpraudâ ņwahru pogzaurumâ. Bij jarehņinas ari ar
 awisei turu ņtahwoņchu namneeku, tirgonu, lauku grunt-
 neeku etc. juhtelibu, ņawadi-launigâm atminam tagadejo

moralistko pagiru laifmetâ. Ne weens ween bij winos laif-
kos speests laiziau emigret, waj zeetumâ nosehdet. Nu fa-
lat paschi, fâ nu tâ uf reises grubst no pjedestala to, kam
tifdauds „upuri nesti?“ Weens otrs atfemischts zeenigs-
tehws, aif azumirffa aifraufchanâs waj neufmanibas zeetis,
rehabilitedamees un atreebdamees jau wareja lahdet tos
garus, furu issaufschanai pats neapdomigi un darbigi bij
peepalihdsejis. Bet awisei, ja gribeja dauds abonentu guht,
nepeezeeschama liberalifma mafsa. Mehrens ahrpufes libe-
ralifms bij palizis par atfal fajufufchâs latweefchu fabe-
dribas mafas raksturigafo ihpaschibu, par weenfahrfchu
schurnalistifkas peeklahjibas un smalkafas ufweefchanâs prafti-
jumu. „Dfintenes Wehstnescha“ faimneekem wajadseja
wihra, kas firsdibenâ buhtu wifa wezâ, mihlâ, peerastâ
fargš, bet uf ahrpufi neifrahditos pahraf melns, ne —
deems pas! — drufku farkans, bet prahtigi peleks; daschreis
drufku tumfchafi, daschreis gaischafi peleks — fâ labaf pee-
ffan laifam un gadijumam; kas nebuhtu pahraf aufsts, ne
farksts, bet mehreni remdens un apdomigs, fâ praša weifala
intereses; kas nezenstos awisi noturet weenâ taifnâ wirseenâ,
bet prastu pameft lihsumu uu pehz wajadsibas palaiopot, ne-
nostahtos uf kahdas weenas schauras schkiras zeta, bet zen-
stos, lai „Dfintenes Wehstnesi“ abonè, lai „Dfintenes
Wehstnesi“ fludina „wisplafchafâs aprindâs“. Tahds ideals
redaktors gadijâs Aronu Matifa personâ, kas 1910.
g. 2. augustâ ufnehmâs „Dfintenes Wehstnescha“ wadibu.

Zif leelâ mehrâ „ideals“ A. M., to „Df. W.“ faim-
neeki, wiau wehledami, drofchi ween wehl flaidri nesinaja.
Par zilwefu spreesch pehz wina darbeem un pagahtnes. Aronu
Matifa pagahzne tif daschadi raiba, fa pehz tâs nefa no-
teifsta spreesst newar. Zehlees wimsch no tautifko epigonu ple-
jades, bijis tautifkolotajs, wahzis tautas „gara mantas“, fa-
kopojis kahdu tautas dseefmu krahjumu, rakstijis par leela-
jeem tautifstajeem zensoneem (peem. Waldemaru). Strahdajis

Pleekschana (Raina) waditās „Deenas Lapas“ redakzijā, Welmes waditā „Austrumā“, Fr. Weinberga waditā „Riģas Awisē“, Riģas Latweeschu Beedribas Sinibu Komisijas Derigu Grahmatu Upgahdaschanas Nodalās Konwersazijas Wahrdnizā u. z., beidsot nokluwis „Dsimteenes Wehstnescha“ un wina preekschtetschu redakzijas lozektos. Ko mahzees no ta? Tikai to, ka Aronu Matijs ņawā muhschā daudseem fungeem kalpojīs, un wiņeem istapis. Istapis Pleekschanam, istapis Fr. Weinbergam, istapis Arw. Bergam un naw dsir-dets, ka wiņsch uņskatu neweenadibas dehl no ņahdas redakzijas aigahjis. Kadehl lai wiņsch nesatiftu ar „Df. W.“ fungeem, ņas redaktoram maņā ap pahris ņintu algas meh-nesi un dod wehl ņinamus prozentus no awiņes pelnas? Dihdņ ņchim wiņsch gan wairak tik strahdajis, tā teikt, neitra-āfās nodalās, ņam ar awiņes galweno, politifko wirseenu maņaņ ņafara. Nu wiņsch tizis par „leelafās latweeschu deenas awiņes“ waditaju un wirņitaju. Pateescham jabrihnas par to afredņibu, ar ņo wiņsch tuhlin ismanijis ņawu ņaim-neeku ņlepenafās wehleschanās, par to ismanu, ar ņo wiņsch paņchā ņahkumā ņtuhre awiņi uņ dņiteem un plaņcheem weikal-neeziņas uhdeneem.

Sihmiga ir Aronu Matija deklarazija pirmajā, wina parafņititā „Df. W.“ numurā (1911. g. 174.), wina represen-tazijas un programās rakņts. „Kahdam wajag buht wiņ-
p a h r e j a m latweeschu deenas laifrakņtam?“ A. M. jautā. Un atbild: „Par wiņām leetam tam wajag peeturetees zeeņchi
p e e b r i h w p r a h t i g a wirseena un aifņtahwet reformu
w a j a d ņ i b u . . .“ „Pee“ — wirseena peeturetees, ir lofi
pareiņi teiktņ. Ne paņcham wirņitees un zitus wirņit, bet ap-
luhkotees ņur jau ziti wirņas, tur peeturetees un peelipt, ņaņ,
es ar', es ar'! Un tad — „brihwprahtigņ“ un „reformas“,
ta ir ņahda brihnifņhliga tuņņcha gumijas ņahrba, ņur war
eekņchā bahņt wiņu, ņas ween patihņas. Istrahdas, ka „daudņ
truhkumu un ņchņehrfņchu“, ņas „Df. W.“ „buhņ pateefigi ap-

gaismojami un nowehrschami weenigi zihnotees ar progresa un brihwprahitibas eerotscheem", wispirmâ fahrtâ ir „m u h f u d r a u d s c h u u n b a s n i z u p a s c h w a l d i b a s l e e t â s.“ Zuhš, warbuht, domajat, ka ne „wispahrejam“ latweeschu deenas laifkräftam, bet fahdai „Ewangeliuma gaismai“ wispirmâ fahrtâ wajadsetu eejuhfminatees par to pasaulfwarigo reformu, aif furas latweeschu teologijas kandidati waretu weeglaft tift Widjemes un Kurfemes mahzitaju muischâs, pamajam isppest wahzeeschus malâ, un, „draudses apfopjot“, wispirms paschi ufoptees? Zuhš, warbuht, domajat, ka brihwprahitigam zilwekam gluschi weena alga, wahzeetis waj latweetis famahz nospreestus feezinus un isdara preefschâ rafftitâs zere-monijas? „Dj. W.“ „brihwprahitigais“ redaktors tâ nedomâ. Wina brihwprahitiba ir teologijas kandidatu un wiau tehwu, laufu gruntneeku un pahrtikufcho, apmeevinato, konserwatiwo widus schkiras pilsonu brihwprahitiba. Bet lai tuhlin paschâ fahumâ nezeltos newehlamas aifdomas par „w i s p a h r e j a“ latweeschu deenas laifkräfta „schauro“ schkiras ideologiju, M. M. pasteidjas tuhlin tahlaf pauft, ka winsch „ap-gaismoschot un nowehrschot“ ari „skolu, strahdneeku un agraros jautajumus“. Un wehl zitus — winsch neaifmirjt peebiljt. Pateescham, tikai „fahls fwezitem“ eespehjams reisê apgaismot gruntneeka un wina kalpa, fabrikanta un fabrikas strahdneeka „jautajumus“! Kâ „nowehrsch“ winus, schos jautajumus, to warbuht „flepênâ wetschera“ warès pateift; ja wina wehl dšihwo, tad droschi ween flepenibâ praktisê fa-beedrisfu jautajumu abortus. Aronu Matifam pascham tahlaf pilnigi aptruhft padoma. Winsch nerunâ wairs par brihwprahitibu, ne par reformam. Winam eenahf prahitâ: waj tif ir atkauts runat par to paschu brihwprahitibu un „aifstahwet“ reformu „wajadšibu“? Lai neschaubitos par wina lojalitati, winsch pasfaidro, winsch domajis tikai tâ, ka latweeschem „seeschu janoštahjas uf likumibas pamata un fawi spehki jameklê un jafakrahj kopâ f a w â e e k f c h e e n ê“.

Nu redsat, turpat „eefſcheenè“ meen wiſu ſameklè, turpat ari ſakrahj. Bet ko tu „ſawâ eefſcheenè“ nehſà, taſ tatschu ne-weenam newar kaitet; tik to, kaſ uſ ahreeni parahdaſ, ſtingri uſmana. „Peeejameem un a tkauteem lihdsjekeem“ — wiſſch rekomendejaſ tahtaſ teem, ſam ta wara. Un tahtaſ U. M. ſapnaini prahto, kà wiſſch ar ſawu awiji eemanijeſ „wiſâſ kâuſchu ſchſirâſ“, aiſſtahwèſ wiſpahri „kopejâſ latweeſchu kulturâſ wajadſibaſ“, „ſtingri un patſtahwigi uſſtahſeſ par wiſu, kaſ kreetnſ, pateeſ un labſ, un pret wiſàm kaunàm un poſtigàm parahdibam un paraſcham dſihwè, taſ uſrahdot un graiſot“; un ka winam ſawoſ laſitajoſ aſſewiſſchi buhſ jaeaudſina „firâſ iſglihtiba, kreetni tikumi, wiſhreſtibâſ garſ, pateeſibaſ miſhleſtiba, wiſpahribaſ zeeniſchana un peeſopſchana u. t. t.“ Saſapnojeſ un ſaprahtojeſ redaktors aiſgrahbti iſtehlo ſawu awiji par tihro „wundererſenzi“, kaſ dſeedèſ ij gitti, ij wehdera graiſeſ, ij warſchaziſ — ij blaſtiſ iſdſihſ no iſtabam. Winam naw japafſkaidro tuwaki, kà weenam laiſkraſtam wiſâſ kâuſchu ſchſirâſ wiſſ labaiſ weizinaſ un kaunaiſ apſarojamſ, ja katrai ſchſirai ir ſawſ labà un kaunà jehdſeeneſ, ſawoſ waja- dſibaſ un ſawi zenteeni. Lauzineeku papaſ un meetpilſonu madaminaſ, uſ kureem wiſſch runà, nemihl domu ſkaidribaſ ne noteiktu poſitiwu preeſchliſumu; ar tahdu pat labpatifu wini laſa tautiſka redaktora miglainâſ, „wiſpahrejâſ“ fraſeſ, ar kahdu klaufâſ kahda keſtera kapa-runu waj gramofona muſiku. Winau domafchanaſ aparatſ wiſai elementarſ, winau juhtaſ ſtipri neattiſtitaſ — wini ſtipri turaſ pee ta, kaſ peeratſ, konwenzionelſ, weegli ſagremoſamſ; zeetaku baribu winau wezuma wahjee ſobi newar weiſt.

Miſſigaſ pakulaudekka burâſ uſwilziſ, Aronu Matiiſ ſtuhre „Dſimteneſ Wehſtneſcha“ laimu „wiſpahrejoſ“, plaſchôſ latweeſchu tautâſ uhdenoſ. Lihdſ ſchai deenai wiſai winau darbibai ſchiz ſpotainâſ „wiſpahrejibaſ“ rakſturs. | Zik zilwekam eefpehjamſ, wiſſch fargaſ no „ſchau-

ribas", t. i. no noteiktibas. Wispahrigi, wifu, wiseem, wifur — tee ir „Df. W.“ mihtatee wahrdi. Tās tās lupatas, no furām ņchuhta wina maņla. Uwiņe preekņch wiņeem — tā wajađsetu rakņit ņem winaņ titula. Wiņeem wina palihdņs, par wiņeem gahdās, — nahņat tiņ un — neņat ņeņchus rublus abonenta naudas. Tā kā ņchahds wispahrejs, plaņchs abonements newar paņtahwet, ja ņabeedriba apņinigi noņchkirojaņ, ja katra ņchkira ņahl ņkaidri apņinatees ņawu ņewiņchko ņtahwoņli, ņawas ihpatnejās wajađņibaņ, tad A. M. ņirņnigatā ņeņņhanās ir — ņaiņawet ņabeedriņkaņ iņglihtibaņ un paņch-
apņinaņ augņchanu, bet ņeņmet oportuniņmu un kompromiņa zenteenus latweeņchu ņadņihwē. Kā taĉ teeņ darits, to wiņlabak rahda A. M. tulkotais, no daņchadeem iņgreesumeem ņalipinatais garais rakņis: „Attihņtibaņ mahziba un winaņ atteezibaņ uņ paņaules uņņlatu, morali un dņihwi“ („Df. W.“ 250., 252., 254. num.). ņcho ņamoņo „ņinatnes“= morales-ņabeedriņko jautajumu ņawahriņtijumu ņprediki eewada ņehra preludija par „wispaņauli un winaņ ne at min a m ā m m i h ņ l ā m“. ņgnorbimus — ņmaga nopuhta dņirdas wiņzaur A. M. „ņinatniņloņ“ prahtojumos. ņo „ņahdas ņozialaņ un kulturelaņ reformaņ pateeņi ņilweku dņi-
muma progrefa wiņņeenā (??) iņdaramaņ, taņ no paņchāņ attihņtibaņ teeņchi naw peerahdamā“. Un tā nepee-
rahda ar'; pat to nepaņņaidro, ņaņ ihņti ir taņ „zilweka dņi-
muma progrefa wiņņeens“, ņur daņchadaņ operazijaņ buhtu iņdaramaņ. Plaņpā daudņ, un it ņewiņchki par „ņozialaņ morales pamata likumeem“. „Lai nemam ņahdu peemehru“, „lai nemam wehl otu, wairak indiwiđuelu pee-
mehru“ — A. M. atņahl ihņta ņanzeliņta ņtilā. ņtila zeenigi ar wina „peemehri“. Uņņuņtinoņhā weenteeņibā A. M. prahtu, ņiņ grehti n a b a d ņ i n e e m, ņam naw palihdņibaņ un „ņre-
dita ari naw“, ņaņ tapehņ aiņeet bojā un beidsot nahwē. Droņchi ween daņcha tantina, ņcho, ņajuhņmigo gleņnu ņkati-
dama, eebirdinās leelu aņaru ņawā kaņejaņ taņe. Taņ pahraņ

nobehdinat famus laštajus A. M. ari negrib. No teem, kam „kredita naw“, wiaſch ſteidiſigi nowehrſčas pee kredita ſpehjiſgeem, un pawifam apreibiſt no ta jaukuma, kaſ te ſka-tams... „bagatneekſ, furam netihſt privilegetaſ baga-tibaſ preeki (!), bet wiaſch, kà modernſ zilwekſ (!) padodaſ leelajàm atpeſtiſchanaſ un zilwezeſ aplaimoſchanaſ idejàm. Wiaſch dſird no liſtena peemeſketoſ ſauzam pehž pabalſta; wiaſch redſi ſawuſ apakſchneekuſ, kà ſtrahdneekuſ un žituaſ tumſà wahrgſtam; neſahſtibaſ un žiti netikumi aprij wiſu wiaſu peknu; wiaſu behrni uſaug beſ mahžibaſ un ij-glihtibaſ, un wiſa ſcho žilweku ſabeedriba ſmof garigà badà un garlaižibà (!), beſ de-riſgeem laika ſaweſkeem un garu glihtojofcheem un pazilajo-ſcheem baudijumeem. Bagataiſ ſteidiſ truhkum-zeetejeem palihgà, iſdaliſdamaſ teem pabalſtuſ no ſawaſ mantaa un peknaſ. Strahdneekneem wiaſch žet ar ſaweem lihdſekneem ſaweſiſibaſ telpaa un gahdà tajaa par kreetneem iſrihkojumeem“ u. t. t. Redſat, tahdà weidà buhtu iſnihdamaſ wiſſ dſihweſ poſtiſ un nelabumaſ, „nowehrſchamaſ“ ſchſkuru plaiſaa, iſnihžinama ſtarpiba ſtarp nabadſina, kam „kredita nawa“ un bagato, kam „kredits ir“. Nabadſini no ſeſcheem lihdſi ſeſcheem beſ kurneſchanaſ neſtu plankaa un ſkalditu akmenaa, bet pehž tam „ſaweſiſibaſ telpaa“ dſità padewibà ſfuhpſtitu labdarim rokaſ, kaſ wiaſu, tumfonaa, negauſneekuſ un netikluſ ſchehligi glahbiſ no ſmaſſchanaſ garigà badà un it ihpaſchi no pahraſ gara, garlaižibaſ mofu pilnà wataſ laika. Tà laimigi buhtu „nowehrſtſ“ ſa-beedriſſaiſ jautajumaſ, ap ſo gadu ſimteni un ſimtam pa-audſchu welti lauſijufcheeſ. Markſſ un pehdejee, wehl atlikuſchee ſozialiſtu eſſemplari nowetoti Rigaa Latweeſchu Beedribaſ Muſeja behninaſ, ſadſihweſ wilki un jehri ap-weenoti weenà brahligi ſatizigà ſaimè — un Aronu Matifaſm uſ eſplanadeſ lauſuma waretu žet peeminekli. Ja, jauki taſ

buhthu, bet — — „ſchis labdaris ſtahw weens pats un tàpat ari wina eestahdes beſ pabalſta. Ar dewigu rofu labu dari-dams winſch pats eekumwis ſpaidigos materialos apſtahkloſ un naw neweena, kaſ wina: un wina eefahktoſ darbuſ pabalſtitu. Paſcham winam, ne ari wina peederigeem naw eefpehjamſ tiſt uſ preeſſchu. Nu winſch ſa boja j i ſ ſ a w a p a ſ c h a ſ t a h w o k l i u ſ t u r a ſ z i h n à , ſ e w z e k u u ſ a u g ſ t a k u a t t i h ſ t i b u a i ſ ſ p r o ſ t o j i ſ . T à w i n ſ c h g a l u g a l à ſ t r a h d a j i ſ p r e t i w i ſ p a h r i b a ſ p r o g r e ſ a m ” (!!). — Fahrſteigti pahrlaſam wehl reiſ beidsamàſ rindàſ. Kaſ tad nu Aronu Matifs galu galà ir: pilſonifkaſ filantropijaſ ſajuhſmigſ flawetajaſ, waj winàſ noleedſejaſ? Sahkumà weenſ, beigàſ otrſ, tà tad ne ſchis, ne taſ — ни рыба, ни мясо. Neſſaidriba un nebeidsamaſ pretrunaſ A. M. raktoſ wiſpirmiſ no ta, ka winam, aiſweenu ir kaſhda nekaſhda jaufma, bet reti kaſ ſkaidra, noteikta doma; winſch tiſkdaudſ lungeem kaſpojaſ, tiſk daudſ wirſeenos lihdſſtrahdajaſ, ka pilnigi at-radiaſ no patſtahwigàſ domafchanaſ. Un kaſ no iſlaſitàm grahmatam palizeeſ atminà, to winſch neſpehjaſ apſwehrt, lo-giſti ſakahrtot un iſteikt. Bet ta galwenà morale tomehr iſmanama ari ſchaja wina juzeſkligaja, nemahfuligaja „mo-raleſ mahzibà“: pamaſam, ne par ahtru, ne par kaſrti, ne par daudſ! Ari nabadſinauſ miſhlot un ſchehlot wajag ar mehru, ari filantropijai jabuht remdenai un apdomigai. Un taſ gluſchi pareiſi, jo pahraſ dedſigaſ filantropſ „ſabojàſ ſawa paſcha ſtahwokli“, ſawu „progrefu“, bet tà kà pats taſſchu ari peeder pee „wiſpahribàſ“, tad winſch „galu galà ſtrah-dajaſ preti wiſpahribàſ progrefam“. Tadehlt palehnam, no deewa puſeſ, palehnam wiſàſ weetàſ! Tà kà ar nekaſteem riteneem pa atmenainu zeku. — No „neatminamàm miſhklam“ ſahziſ, A. M. beidſ ſawu ekſkurſiju iſhtà meera oſtà — „re-ligifkoſ problemoſ“, „religifkàſ ſapulzèſ“ un „brihwproteſtantifka wirſeena ſapulzèſ Amerika“. Attih-ſtibàſ mahzibu, paſauleſ uſſkatu, morali, dſihwi — peeze-

padfmit minutēs iſbradà wiſu, wiſu ſajauz un peedulſē. Tikai ſajaukt un apmiglot ſpehjigs tahds zilweks, kam paſcham naw it nekahda paſaules eefſata; jo newar taf ſaukt par paſaules eefſatu to gudribu, kaſ aiſnemta no ſaeefchanaſ tehtineem. Zits buhtu kaunejees wehl muhſu deenās tahdas „mahzibas“ atklahti klahtit; bet A. M. tiz, ka ſawu archaiſko dwehfeli peeteekofchi aiſmaſtojis „morales ſiſtemu imperatiweem“, „ſozialas morales pamata teifumeem“ un tamlihdſigàm fraſem. Un ſchoreiſ wiſa „tiziba“ wiſu teefcham „nepamet kaunā“. Tai ziſ nawiſ „Dj. W.“ redaktors — wiſa laſitaji ir wehl nawiſi. Wiſu domaſchanaſ aparats eeruhſejis, kà ilgi neleetota maſchina, wiſu garigaiſ apwahrſniſ ſchauriſch. Wiſu eejuhſma ſekla, wiſadàm mihligàm fraſem eewiknojama. Naw brihnumſ, ja wiſi notiz, ka kahds deſmits bagatu ſilantropu „nowehrſtu“ wiſuſ ſozialoſ jautajumuſ, ja ſilantropiſkee paradumi „buhtu“ eefaknojſchees burſchuawiſſkajà ſabeedribà, ja labdariba „buhtu“ paliuſe par wiſpahreju dſihwes paraſchu. Wiſi neees praſit ſawam wiſſinaſ redaktoram, kadeht ſchiſ „ja buhtu“, kadeht tad iſhtenibà „nawa“ un nekad „nebuhs“? Miglaimu fraſchu ſawahrſtijumi peefſan wiſu dabai, ſapratai un juhtam; atpuhſdamees wiſi bradà ſawam redaktoram lihds, ſwehti pahrleezinati, ka wiſi, wiſu redaktors un wiſu awiſe — wiſi „peeturas zeefchi pee brihwprahtiga wirſeena“.

Echi naiwo neattiſtiito laſitaju maldinaſchana un ſabeedriſſas neapſinaſ weizinaſchana, kà teiktſ, ir „Dſimteneſ Wehſtneſcha“ kaunakaiſ darbs“. Par meetpilſonu madaminam un tantinam nebuhtu ko nopuhſtees; tàs, muhſu deht, war tizet Aronu Matifa „neatminamàm mihlam“ un meklet apmeerinajumu zildinatàs ſaeefchanaſ namu ſapulzēs; neſo newaretu pahrmēſt „Dj. W.“, ja wiſſch tur atklahti uſſtahtoſ par ſpredikotaju u. z. „garigas uſtaifſchanaſ“ organu. Bet latweefcheem naw tſchetrdeſmit peezi tuhſtoſchi meetpilſoniſku madaminu un tantinu; „Dj. W.“ laſitaju leela dala ir ne-

apfinigo semneeku, fiĥpilsouu un strahdneeku — tee wiĥi do-
majàs lihds ar Aronu Matifu „peeturotees pee brihwprahtiga
wirseena“ un no „Dj. W.“ ſagaida ſawu „ſahpigo jautajumu“
nowehrfchanu. Ka beſ plaſchako, maſturigo lauſchu aprindu
peekriſchanas weikala eenahfumi un akzionaru dividendes naw
paleelinamas, to A. M. labi ſina. Tadeht ſawas klerikalàs
dſinas pehz eespehjas aiſflehpis, reakzijas laikmeta idejiſko
glehmwlibu un pſichifko wahrgulibu labi eegaumejis, wiſch
ſaldeneem wahrdeem mehginà eeſkaidrot ſchſkiru
apſinas newajadſibu, ſchſkiru intereſchu neprahtribu
un ſchſkiru zihnas nefekmibas. Atkal tahdu paſchu archaiſti-
humanitaru, birgelifki-ſilantropifku fraſchu pluhdos. Wiſch
gluſchi pareiſi runà ne par ſtrahdaſchanu, ne par darbu, bet
par inteligenzes „darboſchanos tautà“ („Dj. W.“ 1911. g.
187. nr.) Jo ſche wiſam atkal prahtà turigakee, iſglihto-
takee, privilegetee — tee lai eet pee teem, ſam „kredita naw“
un lihds ar to naw ari nefa zita. Kad ziti ſporti apniſu-
ſchees, tad pahrtiſufchais birgelis lai iſmehgina padarbotees
tautà, tad redſes, zif tas patihkami un weſeligi, kà tas wei-
zina gremofchanu un aſtau riakofchanu un — kà Dſolinu
Wilis ſaka — „dauds palihds, lai tauſi neſakrahtos uſ wehdera
ween“. Un neween meefai weſeligs, bet ari garam loti no-
derigs eſot ſchahds ſports. Protat: „Iſdeenifkà ſatifikmè ar
nabadſigo apſtahklu druhmajàm ainam (ſatifikmè ar ainam!!),
ar ſcho kàuſchu trulumu un zeribam, wiſu neſcheh-
libu un labſirdibu ſuhd ſchſkiru aiſſpreedumi;
pee tam inteligenze ar lihdszeetibas parahdiſchanu reiſe eeguhſt
ſinaſchanas.“ Waretu eeteift ari paſcham redattora leelkun-
gam ſahdreij pehz redakzijas ſtundam noſtaigat pilſehtas
ſtrahdneeku nomalè, jo uſ Todlebena bulwara wiſam naw
eespehjamſ ſatiktees ar nabadſigo apſtahklu druhmajàm
ainam, ne nowehrot, ſahdu eeſpaidu uſ „ſcheem lau-
dim“ atſtahj tahdi „inteligenta“ epiteti, kà: trulais,
neſchehligais, tumſonigais, negauſigais, netiflais. War-

buhť iſrahđitos, ka tiť pahraf truli „ſchee laudis“ tomehr naw, ka wini ſinatu kà atbildet uť birgeliffo lamafchanos. Winam nepawifam newajadsetu kautretees, ja, kà pats ſtahta, „Londonà pat augſti dſimufchas damas eet tautà, kà paſihſtamà Olive Malwery, tagad Macfirby kſje, kuraſ a ſiniſ te k indeeſchu firſta a ſiniſ!“! Beſ ſchaubam „Dj. W.“ redaktora aſiniſ netezès ne pileens no tiť augſtam aſinim, tadehť aſinu dehť winam daudť weeglafa eeſchana tautàs. Bet tàpat atkal beſ ſchaubam neweenam indeeſchu firſtam nebuhs tiť daudť darba, kà „Dj. W.“ redaktoram; tadehť ſaprotami, ka winſch neet pats, bet ſuhta augſtafaſ meitaſ (winſch ſafa: daudſas jaunawas) un komiltonuſ. Taſ pateeſcham ir prahtigs padomſ, latweeſchu mafainà pilſoniba par to war ſazit filtu paldeefu ſawam ideologam. Kà nè! Tautas gara-mantu un wezu pogu wahſſchana naw wairſ modè. Latweeſchu Beedriba no nemeeru laifeem ari wairſ nebrauz ſalumos uť Salas muiſchu pee ſentſchu oſola. Kur lai iſrahđa jauno kleiti un zepuri, kà lai wehrſch labafò dehlu uťmanibu uť ſewi? Un mahjàs ween ſehdot ar laiku wezas war palift ari augſtafàs meitaſ. Bet it ſewiſchki komiltoneem noderigs ſchis jaunmodes ſports: ſtuhra frogſ un kaſeſchantani apniht, un korporazijaſ laikà ſahzees tuhťumſ nelauj ilgi ſehdet uť weenas weetaſ. Lai „tauta“ tiť atkal zepj plahzenuſ un dara aiu ſmalku zeemiku zeeniſchanai. Naw neeka leeta, par furu karos ſchee kulturaz pioneri. Kà Arnolds Toinbi Anglija, wini „ſajuta nepeezeeſchamo wajadſibu, ſtrahđneeku paſauli atkal ſalihđſinat ar wiſu nazionalo kulturaz darbu un ſchim darbam ſeedot wiſu ſawu darba meeru“(?). Tad drihſà laikà, tàpat kà Anglija, buhs „juduſe tagarigà un moralifkà ſtrahđneeku ſchkiraz nodaliſchanàs... kaſ kà ſmagſ ſlogſ noſpeeſch wiſu kulturaz dſihwi“. Leekas, taſ peeteefoſchi ſklaidri teiftſ: „daiſch meers waldie“ ſabeedribà, ja

wişi strahdàs nazionalo kulturàs darbu, t. i., strahdneekš ne-
fiš plankàs un ſkaldiš aſmenuš, kredita ſpehjiġais gahdàs
teem laika kawekli garajà garlaiġigajà wafàs laikà, wina
draudſene mahziš ſtrahdneeku behrneem tiſumibu, wina meita
un dehliš ees apluhſot apakſchneeku buhdàs un noſmeket
ſtrahdneeku putru. Tas ir tas patš „wišš nazionalais kul-
turàs darbs“, par kaħdu ruhpneeziſki neattihiſtitàs jemēs ſap-
no wişi pušpatrialchalee fabrikanti, ušnehmaji, weikalneeki, ko
nemitedamàs pauſch wineem kałpojoſchà garidišneeziġa un
muiſchneeziġa. Tà tad Aronu Matiš ar ſawu „Dſimtenes
Wehštneſi“ reiſ atklahti uſſtaħjeeš par ſabeedriſki reakzionaràs,
idejiſki neattihiſtitàs burſchuafijàs aiſſtaħwu, eenehmiš noteiktu
poſiziju, — maſakais leekulibà un ſlapſtiſchanà wina turpmat
wairš newarēs apmainot? Bet pahrlaſat wehl reiſ kaut
pehdejoš paſtrihpotoš teikumuš un tad ſakat, waj rindu ſtar-
pà atkal tàpat naw ſaſkatama wezà Keiniġa-Lapſàs ſeja?
Ziſdaudš ari A. M. ſaprot, ka par ſtrahdneeku ſchkiràs atzel-
ſchanu un iſnihziſinaſchanu muhſu laiſoš war praħtot tiġai
kaħdš ſchurnalitiġas Zeħſabſonu Karliš, kam weenigaiš no-
luhšš, — wehrſt lauſchu ušmanibu uš ſewi — weenalġa,
nopuhſchàs par wina waj ſmeġas. Redſat, tadeħt jau winſch
ari runà tiġai par „garigo un moraliſko“ ſtrahdneeku ſchkiràs
nodaliſchanoš. Un atkal tiġai kaħda Riġas jungfrauenſereina
preilene wehl muhſu deenàs war tizet, ka garigaiš un mo-
raliſkaiš ſchkiràs no materialà, ka ſtrahdneeka garigoš zentee-
nuš un morali nenofaka wina ſabeedriſkaiš ſtaħwołliš — ka
ſtrahdneeku ſchkira kà taħda war pilniġi peeweenotees bur-
ſchuafijàs garam un moralei un kopà ar to ſtrahdat „nazio-
nalo kulturàs darbu“. Ziſ pahrať nawiš jau nu ari A. M.
nawa, bet winſch ſpekulē uš to, ka wina laſitaji daudš ne-
peħtiš, kaš ſlehpjàs aiſ taħdeem wahrdeem, kà „garigaiš“
un „morale“. Wiſch paſiħt ſawu publiku un ſina, ziſ weegli
ta peeeġama tuſſchu ſamiſtrotu ſraſu eeſpaidam. Naw tatſchu
wina noluhšš laſitaju iſġliħtot, pateeſàs ſinatneš ġaiſmà rah-

dit leelos šabeedriškos jautajumus, bet apmiglōt, šamulšinat, apflušinat. Meers — meers! pehž ta wiņšch tīfai kahro. Šklatrs lai paleef meerā tajā kahrtā, kur deems wiņu eelīzīs, un wiši lai ir meerā ar „Dšimtenes Wehštneši“ un wiņa redaktoru.

Tā tad aiš šabeedriškas neišglihtības, šchurnalistiškās neweiškības, išteiškmes wezmodības un nemahkulības tīfai mašatā dala nenoteiškības un neškaidribu Aronu Matīša rakštos. Wišžaur išmanama apdomata laipošchana, išmanīga klibošchana, šistematīška išwairišanās. Ne pa labi, ne pa kreīši, un pa widiņu ar' tīf tā pamatiņam, lai neweena neišskar. Katram partejiškam un bespartejiškam žilwekam jāatšihst, ka starp wišām latweešchu awišem „Dšimtenes Wehštneši“ ir tas leelafais — laipotajs. Ko par šinamu parahdibu waj jautajumu šazīs peem. „Rīgas Awīše“, waj „Š. Deenas Lapa“, to galwenos wilzeenos jau eepreekšch šinās fatrs, kas pašihst tās šabeedriškās grupas, kuru idejas un interesēs šchīs awišes aištahw. Bet ko rakštīs „Dš. W.“, to juhs nekad newart šinat. Rā redsejām, prinzipielu pamatu wiņam naw. Ja wiņšch kahdreij eekem stahwokli par waj pret dašchadeem šadšihwes un teoriju jautajumeem, tad tas atkarajas waj nu no ta, kā kahds wiņa akzionars personigi eeinteresets šinamā leetā, waj ari weenfahrschi no ta, kā wiņa atteežigās nodalas waditajs-rakštītajs pagahjušchā nafti gulejīs, kahdu šapni redsejis. To, šinams, war šazit tīfai par šihkafām, nešwarigafām leetam. Wišeem leelakeem jautajumeem, pret kureem iškatrai šabeedriškai grupai un wiņas awīsei jāeenem noteikta prinzipiela pošizija, „Dš. W.“ šabošeš, waj lunzinadamees ar šlaidu lihktumu eet garām un tad prahtīgā atstatumā ušgreesch šawu „wišpahrežā nazonalas kulturas darba“ frašchu leižerkasti. Wehlač redsejim, žif neweiški wišpahr un wišās leetās ir „Dš. W.“ rakštītaji, bet balanšet wiņi wiši prot. Dee ir tīf ecwīngriņajuschees šchurnalistiškās

ekwilibriftiki, ka minu stikōs un nikōs daschreis ar leelafu in-
teresi war noluhkotees, nekā Truzi zirfā.

Tatſchu ari ſabeedriſkeem wirmes danzotajeem reis ja-
apkuhſt; ſchurnaliftiſkai maſkoſchanai jabeidsas. [Rad tik dauds
fahrtaſam lipina wirfū, tad beidsot wiſas paſchas ſahf atlupt,
un newilūs ſchur un tur teef redſams ihſtās, neglihtās ſejas
planfums. Ir latweeſcheem ſahda eeſtahde, ſas kà akmens
gul dſihwas ſtraumes widuži, to neaiſſfahrufcham garām tift
gandrihſ neweenam naw eeſpehjamš. It ſewiſchki neweena
awiſe newar to pilnigi ignoret; jau taš ween, ſahdu ſtah-
wofli latweeſchu laiſkraſts eenem pret ſcho eeſtahdi, labi raſ-
ſturo winas dabu un wirſeenu. Laikam jau katrs ſapratis,
ka ſche runa par Rigas Latweeſchu Beedribu. Ar wiſeem ſenaf
tautas ſaneſteem kapitaleem ſchi beedriba tagad wiſmelnafās,
reaſzionarafās klikeš nagos. Šchi klike jauzas wiſā latweeſchu
kulturas dſihwē eeſchā, latweeſchu preſe newar nereaget
pret winas daschadigajeem ekſperimenteem. Klikeš ofi-
zielais organs ir Weinberga „Rigas Awiſe“, tadeht ka pats
Weinbergis ſaktiſki wiſas beedribas waditajs un walditajs;
beedribas koridoros uſturas „Latwiſa“ un winas waditaji,
no kureem weenu otru Weinbergis peelaiſch eezelt ari ſahdā
neſwarigafā beedribas amatā. Par to tad ari ſchi awiſe
Latweeſchu beedribas ſlameſchanā zenſchas pahrspeht paſchu
ofiſielo organu. Un ja ſtarp abām awiſem beedribas deht
ſahdreis iſnahf maſa ſaruhkſchanās, ta naw nopeetni
klaufama, ta drihſ atkal apkluſt un paſalpigee latwi-
jineefi paſemigi padodas waditaja un walditaja „abſolutai
intelligenzei“. „J. Deenas Lapas“ aprindas neet Latweeſchu
Beedribā oſoſiziju taiſit, bet beedribas atlahto darbibu ſchis
laiſkraſts beechi un aſi kitiſe, it ſewiſchki klike noraididams
klikei peenahzigā weetā, neklaudams tai plahtitees „wiſas
tautas“ wahrđā un wiſu tautu representet. „Jaunais Laiks“
paraſti ignore Latweeſchu Beedribas klike, kà darba lauſchu
maſam pahraf tablu ſahwoſchu, tikai pa reiſei jofa pehž ihſi

raksturo kahdu „sehdi“, waj kahda darbineeĶa sparigaku uſ-
ſtahſchanos.

Un „Dſimtenes Wehſtneſis“ ?

Juhs, warbuht, domajat : ſche taſſchu ari winam buhs
jarahda ſawa ihſtā krahſa ? R. L. B. ir tautiſka eeſtahde,
un winſch miħſtu mehliiti allaſch runā par „darboſchanos
tautā“, par „nazonalu un kulturās darbu“. Nu iſrahdiſees,
waj wina tautiſkums ſaſkan ar Weinberga melno tautiſkumu,
waj ar „Latwijās“ peleko. Waj winſch lihds ar „J. Deenas
Yapu“ atſihſt R. L. B. gan kā preekſchſihmigu kaħrſchu klubu,
bet ne kā „tautās“ waditaju organiſaziju, jeb waj winſch
beedribai uſſtahda kahduš augſtafuš, ihpatneji-tautiſkuš, paſch-
iſgudrotuš praſijumuš. Taſſchu ari ſche „D. W.“, kā ſaka,
zenſchās palift ſew uſtizigš, iſlaipot, iſdanzot ſtarp deſmit
olam un neweenu neſapleħſt. Un ja galu galā weenai winam
kahja peeſitās, un ja taiſni ſapleħſtā ir bijuſi eepumuſe —
winſch daudš neko neuſtrauzās : wina oſchamais organiš naw
pahraſ juhteligš, noſchkaudas un eel taħlaſ. Aħrſahrtigi
interēfantš ſchiš finiſkaiš olu danziš, ko „Dſimtenes Wehſt-
neſis“ danzo ap Riģaš Latweeſchu Beedribu.

Interēfantš wiſpirmš tapeħž, ka komiſkš. Atminateeš
aiſpagahjuſcho waſaru, kad R. L. B. riħtoja ſawuš d ſ e c ſ
m u ſ w e h t k u š. Tad latweeſchu laiħraſti bij ſadaliju-
ſcheeš diwāš naidigāš daſāš : weeni ſlaweja un aiſſtahweja
ſweħtkuš, otri wineem leedſa wiſpahreju noſihmi. „D. W.“
atkal laipoja un ſlapſtijāš pa ſtarpam un pa widu ; atklahti
Weinberga kanti turot wareja ſaudet „plaſchaku aprindu“
ſimpatijaš, jo tihri weinbergiſkš melnumš pat ſchim aprin-
dam reebj. Bet preekſch Weinberga idealeem ſirdš tomeħr
ſlepenibā ſila, lihdsdſeedat un goda meelaſtā lihdsħſt tomeħr
gribejāš. Notiķāš taħdi kumedini, ka weenš „D. W.“
redaktors ſwinigi atteižāš no ſweħtku riħſtotaju komiſijaš, bet
otrs dſeedaja R. L. B. fori un ſweħtkoš lihds. Notiķāš taħdi
kumedini, ka pirmaĶā deenā „D. W.“ ironiſeja par ſweħtku

gahjeenu leetâ un dublos, bet otrâ aisgrahbts fita plauſtas un uramoja Weinbergim un wina flauſigam pulkam. Winſch, luhk, bij gaidijis, ka ſwehtki iſjuks, bet kad wini tomehr iſdemâs un pee tam ſamehrâ wehl pakupli, tad „Dj. W.“ mudigi ſweedâs flaht, — lai „tauta“ tif nefahktu domat, ka winſch bijis pret ſwehtkeem. Ta bij jauka un pamahzoſcha komedija, bet Aronu Matifs toreis nebij winas autors, ne reſchifors — tikai lihdsdarbiga perſona. Winſch arweenu R. L. B. ſtahwejis opoſizijâ pret Weinbergi. Opoſizija R. L. B.—â — waj tas par ſewi jau neiſklausas ironiſki? Un pateeſcham, behnam wajaga buht, lai nefapraftu, ka ſtarp R. L. B. poſiziju un opoſiziju naw nefahdas ſtarpibas ne ſabeedriſkâ ſtahwokli, ne uſſkatos. Wiſi R. L. B. peederigee ir weenas mahtes behrni, ar weenu ſlotu pehrti, un ja daſchi tur drufku rihwejas un taiſa opoſiziju, tad weenigi waj nu aij aiſſkartas paſchmihibas, neapmeerinatas godſahribas waj aij teem paſcheem weikalifkeem eemeſleem. Wiſu to opoſiziju jau ari dſird tif reiſ pa gadu, pilnâ ſapulzê, kad ta par ſapulſchu waditaju uſſtahda ſawu kandidatu pretim Weinbergim, furam tas „amats“ jau waj ſchuhpuli eelifts bijis, kurſch tapeh3 neatlaiſchas un lihds kapa malai neatlaidiſees, un ſawu atkaleewehleſchanu uſſkata reiſê par ultimatumu, eſſamenu un uſtizibas iſteikſchanu. Un ſahrtigi reiſi gadâ „opoſizijas“ kandidats ar ſahdâm deſmit pret pahra ſimts balſim ſwinigi gahſchas zauri, un opoſizija eet mahjâs ſfumji, bet apſinâ, ka darijuſe ſawu peenahſumu, waronigi zihnijuſes un aiſſtahwejuſe ſwehtu tautas leetu. Tâ kâ R. L. B. opoſizijas wadoni ir ari „Dj. W.“ akzionari, tad ſaprotams, ka ari „Dj. W.“ loti intereſejas par ſcho „nazione-lo kulturdarbu“ un opoſizijai no beedribas nama ſfumjai mahjâs pahrnahkot nopuhſchas: „Saunas telpas gan, bet gaita weza“ („Dj. W.“ 1911. g. 9. nr.) Bet tâ kâ pehdeja zaurkriſchana tomehr bij „ſpoſchala“ nekâ wiſas eepreekſchejâs, tad opoſizijas wiſri apnehmâs breeſmigâ ſahrtâ at-

reebtees Weinberga uftizameem pulkeem un — nepawifam wairs neoponet. Tadehl pusgadu wehlaſ (majâ) „Df. W.“ ſino, ka uſ ſcho ſapulzi nemaf naw jaet; beedri ſhogad war itin meerigi palift ſa w â s w a f a r n i z â s, ſaf', „opofizija wehl nogaidis, zif taflu tagadejee beedribas wadoni beedribu nowedis ar ſawu rihzibu“. Protame, ka prahtigati palift ſawâ wafarnizâ, uſ ſawas werandas un pee ſawas punſcha glahſes, nekâ karſtâ waſaras laikâ ſfreet uſ beedribu opofiziju taiſit un tihſchâ prahtâ gahſtees zauri. Wiſu ſcho „Df. W.“ „opofiziju“, winas laudis un taktiku labi rafſturo „J. Deenas Lapa“ (1911 g. 112. nr.): „Schahda opofizijas rihziba buhtu wehl ſaprotama, ja ta pateefi iſwehlejuſes tahdu taktiku, kâ to „Df. W.“ ſino, taſ ir, atrautos no katras darbības beedribâ un ar to liſtu Weinbergim beedribu nowest tahdâ ſtahwoſli, ka wina paſcha partiija ir ſpeesta winau noſratit un aizinat opofizijas darbineefus nemt beedribu ſawâs rofâs. Bet „Df. W.“ ſcho taktiku neetura. Wina redaktors, J. Kalniſch, M. Arons u. z. ſtrahdâ mahmuſtas nodalâs un komiſijâs ſem Weinberga pahtagas ar leelaſo preeku. Un Weinbergim tad jauka dſihwe beedribâ: winſch tikai walda un komandè, bet „opofizija“ lai ſtrahdâ, ſinams, tikai taiſ robeschâs, kahdas winau darbiba i welk Weinbergis.“ — Tahda ir „Df. W.“ opofizija un winas laudis. Neweens wahrds minetâ zitatâ naw pahſpihlets. Wiſi galwenee „Df. W.“ waditaji ſtrahdâ R. L. B. ſem Weinberga pahtagas: J. Stumbergs dſeed beedribas ſori, J. Kalniſch rihſojas Sinibu komiſijâ un Walodneeziabas Nodalâ, Arons un Maſtiſs Walodneeziabas Nodalâ, Literaturas Fondâ un Derigu grahmatu Nodalâ. Wiſas ſchis nodalas atrodas teeſchi ſem Weinberga uſtraudſibas. Tif daudſ diplomatifſas gudribas winam ir, ka pats winſch tur teeſchi nemaiſas eefſchâ. Bet wiſur ir wina uſtizibas wihri. Walodneeziabas nodalas ſapulſchu waditajs

R. Mülenbachs no fendeenam pašihstams kà wihrs, kas stingri greešch kruhtis preti wišam jaunam; jauns — launs — ta wina mihtakà walodneezifkà rihme, pilnigi pehž Weinberga notim dšeedama. Derigu Grahmatu Nodatà Weinberga mafais trabants Jndrikis Žihrulis stingri walda puhliti pilšeh-tas elementarškolotaju; japeemin, ka šchajà puhliti ari Aronu Matišs fatizigi miht. Sinibu Romišjā „Dj. B.“ nodatas redaktors J. Kalniņšch israhdijās par tik forektu un ustizamu, ka pat Wihtolinu Paulam wairs newajadseja dešchuret šapulžēs. Leekas, Weinbergis patš nebuhtu pahris gadus atpafak tik razioneši istihrijis Sinibu Romišjias šapulžēs no šinatneefeem un weenigi zeenigtehwus laidis uš katedra, kà J. Kalniņšch to išdarija.

J. Kalniņšch un wina darbi R. V. B. Sinibu Romišjijā wišlabaf rakšturo to awiši, kurā wiņšch ar šaweem zee-nijameem kolegeem strahdà. Wina darbos ahrpus awišeš papauščas tas gars, ko šchee lungi žitreiš ušmanigi flehpj sem šaweem „brihwprahrtigu“ frasu pelerineem. Pamah-zošcha šchajà šinā ir Kalnina runa Sin. Rom. 1911. gada wafaras šapulžēs. Pilnigi archaiškà, wezmodigà formā tur išpaudās ihsto mahmulas aprindu tipiškà dwehsele. Šehras ilgās pehž kaut kahdas „wiškopas šabeedribas“, masš ne-meers ar bagatās pilšonibas materialistiškajeem zenteeneem, gaušchanās par „idealas šajušmibas“ truhkumu mahmu-las aprindās. Ar ihsti dšimtenwehšnešifku logiku J. Kal-niņšch peerahdija, ka idealà šajušmiba esot „ideala ša-jušmiba . . . preekšch šawàm interešèm“. Tà tad ar to wehšturiško deenu paleek apgahšta wežà mah-ziba, ka ideališms nesawtibā, pašchaisleedšibā, pašchusupu-rešchanā; nu katram jašaprot, ka ideališts pehž J. Kalnina resp. „Dj. B.“ šchnites ir tas, kas kalpo weenigi — šawam mašam. Protams, šchim idealam jau fen kalpo wiša nau-digà burschuafija, bet J. Kalninam paldees par to, ka wiņšch, weža wihra naimumā, pirmais to atklati išpaudis

pašaulei. Rā teiktš, ahrpus „D. W.“ slejām wina darbi-
neeki reišem war ari atflahti buht. Un J. Kalniņšch šawā
wakširdibā eet wehl tablak un pašino: aiš mahmulneeku ide-
alās fajuhšmibas truhfuma un neweenprahtibas tas, ka
„sozialdemokrats iskuhnojās par Rigas
walstš domneeku“. Atminatees Aronu Matiša uš
štrahdneekseem šihmetos „šhee laudis“, „šhos laudis“ un
noleekat teem blakus J. Kalnina „iskuhnojās“. Tik peeklah-
jigi un zeenigi „D. W.“ redaktori prot isteiktees par tām
„plaščakajām aprindām“, no kurām leelakā dala wina
šchetredesmit peežu tuhštostchu lašitaju! Waj te jau neteek
redšams plankuminišch no wina ihštās fejas?

Teē ir isteizeeni, kam drošča weeta Weinberga lekši-
lonā. Zif wišpahri Weinbergam garā tuwu rada „D.
W.“ un wina redaktori, kā wini ar šekmem mehginas wišā
Weinberga taktikā un kā šawu awiši zensčas eewadit pil-
nigi „Rigas Awišes“ šleedēs, te wehl ššaidrak rahdis šeko-
jošhee peemehri. Wišpirms „D. W.“ išturfčanās pret
Weinberga wadito un lejā nowadito interimteatri.
Ka „D. W.“ širdš šilti pušt ari preekšch šchis Weinberga
„mahšlas weizinaščanas“ eestahdes, tas šaprotams par
šewi. Tomehr fajuhšminatees par „Staburaga meitam“,
„Turaidas Rošem“, „Lenorem“, „Trim klendereem“, Zeloju-
meem ap šemes lodi“ etc. etc. wairš lahgā neatlauj ween-
fahrščas šchurnalistiščas peeklahjibas šajuhta. Beš tam
„D. W.“ Weinberga weetā par interima komišijas preekšch-
neeku labpraht wehletos šaweem akzionareem tuwu štah-
woščho J. Brigaderi. Tas jau reis ismehginajās un parah-
dija šawas špehjas šchajā „amatā“; wihrs no tām pašchām
mahmuliščajām aprindām, bankas direktors un namu ih-
paščneekš, wiņšch newareja un nepšehja nekā wairak. Ne-
weens jau newar atrašitees no teem eefkateem, kas minā
eeaugušchi, no tās šabeedriškās apfahrtnes, kurās dšihwo.
Mahmuliščajām aprindām wajag balaganu teatra, balaga-

nuš winàm gahdaja Brigaders tàpat kà Weinbergis —
gluſchi tàpat kà tas buhtu jadara katram zitam teatra Ko-
miſijas preeſchneefam. Kà „Dj. W.“ trihf par interima
liſteni, žif leeliſka winam iſleekas Jr. Weinberga perſona,
žif miſligs Weinberga ſpehks, to mahža ſeſoſchais, pateeſi-
gais un ſirdi aiſgrabhjoſchais ſtahſts. Kaħdu deen', kad
raſti awiſei jau ſaſahrtoti un nodoti drukai, un Aronu
Matijs patlaban welk kaloſčas kaħjâ, lai eetu uſ mahjam
atduſetees, kà wehja trenkts, aiſelſees, noſwihdis eefkreen
„Dj. W.“ redakzijas „mahjas draugs.“ Wai dſirdejis jau?
Nè? Nu kà nu tà war? Wiſa Riġa tatſchu jau runà:
Weinbergs atteizees! — Ko? — Weinbergis — attei-
zees?! Pirmajâ azumirkli U. M. netiz ſchai wehstij — nè,
winſch newar tizet. Bet draugs, uſbudinats, ſtahſta un
ſtahſta, kur winſch dſirdejis, kaſ ſtahſtijis. Weidsot jatiž taf.
Un redaktorſ iſrauj pulkſteni, paſkatas, tàpat ar wiſu mehteli
un kaloſcham fluhp pee rakſtamgalda — ſpalwa ſpraſſch,
tintes pileeni lihjt uſ wiſàm puſem — — ſwans —
eefkreen ſehns. — Te, ſchito uſ drufatawu — katrà ſinâ
lai eefpeeſch wehl kur war. Katrà ſinâ! Iſrauj ſehnam
papiru, eemehržè wehl ſpalwu, paſtrihpo wehl weenu reiſi.
Un wakarâ, numura (1911. g. 237.) paſchâs beigâs, ſpraugâ
pehž telegramam un wirſ ſludinajumeem eefpeeſta „jau-
a kâ ſinâ“: „Jr. Weinbergs, kà mums ſino, atteizees
no R. L. B. teatra komiſijas.“ Un ſchetrdeſmit peezi tuh-
ſtoſchi uſtizigo tauteeſchu gamilè par ſcho paſaulwehſturisko
notikumumu, ar ko nobeidſas widuſ laiki, inkwiſizija un kruſta
kari R. L. B. Bet otrâ rihtâ agri, no pirmâ uſtraukama
atpuhtees, preefâ puſtoſchu ſirdi, U. M. ſehſtas un rakſta
weenu pamatigu artikeli: „L u h j u m s R. L. B. Te-
atra komiſijâ“ (238. nr.). Saſ': „Jau pehž redak-
zijas ſlehgſchanas wakar dabujàm ſiau, ka R. L. B. teatra
komiſijas preeſchneekſ Jr. Weinbergs atteizees no ſchis ko-
miſijas amateem.“ Un taħlaf pamatigi un ſmalli apraſtits,

fo Weinbergis lizis preekščâ, fo fazijis, fâ fazijis un fâ at-
teizees. Wehlf (246. nr.), laifam gan pehz stenografifkeem
referateem un gramofona usnehmumeem, A. M. fmalli ap-
tehlo, fâ beedribas runas wihru fapulzê „Weinbergſ
gara fâ runâ iſſkaidroja ihſtoſ eemeſluſ,
faſ wihu ſpeeduſchi preekſchlaifus aifeet
no Teatra Romiſijias“, un fâ „runas wihru
fapulze peezehlâſ“ Weinbergi godinadama. Pahra
deenas atpuhteſ un peenahzigi noſwinejiſ wezâſ „eraſ“
nobeigſchanos, A. M. iſſuhſta iſluhkuſ, apllauſiteeſ, fo pa-
faule fafa par grandioſo progrefa uſwaru interimteatra ko-
miſijâ. Peeftajâ deenâ atgreesâſ iſluhki un wehſtija, fa
„Fr. Weinberga atfazifſchanâſ no Teatra
Romiſijias preekſchneeka amata uſnemta
ar labpatifſchanu ari paſchaſ R. L. B. ap-
rindâſ“ (240. nr.) u. t. t., u. t. t. Pagauidijiſ wehl de-
minâſ deenas, Aronu Matifſ war paufſt paſaulei (249. nr.),
fa „par R. L. B. Teatra Romiſijias preekſch-
neeku eewehletſ J. Brigaderſ, kurſch jau ſcho
weetu eenehma pirms Fr. Weinberga. Jaunâ Teatra Ro-
miſijias preekſchneeka wadibâ ſagaida interimteatra ſtahwoſka
uſlaboſchanâſ.“ — Redſat, tâ alaſchia netaiſni apbehdiz-
nata newainiba atkal teeſ pee ſawâm teeſibam. Un aplai-
motâ tauta lihdiſ ar Aronu Matifu un „Dſimteneſ Wehſt-
neſi“ war ſwinet „brihwprahtigâ wirſeena“ uſwarâſ ſweht-
kuſ, interima atdſimſchanu — jaunâ reformazijas laifmeta
ſahlfſchanoſ. — Tâ tad ne Brigadera leelaſâſ mahlfſlaſ
ſaprataſ un wiſpahr pahraſo ihpaſchibu dehl, bet atkal aiſ
ſihkeem perſonigeem eemeſleem „Dſ. W.“ pa reiſei ari inte-
rima buhſchanâſ taiſija „opoziziju“. Peem., kad par ba-
laganu kwadrata, par „Zelojumu ap ſemeſ lodi“ ſahſa
ſchwenditeeſ „Latwijâſ“, Brigaderam paſalpigaiſ rezenſentſ,
tad ari „Dſ. W.“ eedroſchinajâſ ihſumâ eebilſt, fa ſchitaiſ
gabâlſ nu gan „jau ſahziſ ſaudet ſawu peewillſchanâſ

ſpehju". Saduhschojäs turpat (1911. g. 33. nr.) wehl eebilt, ka turpreti Jaunajā Teatrī „Uguns un Nakts“ israhdes gandrihs wiſas bijuſčas iſpahrdotas un uſ tuwakām ari jau iſnemta leela daļa bileschu. Lai parasti ſapraſtu ſcho negaiditu uſſlawu Jaunajam Teatrim, kaš „Dſimt. W.“ tatiſchu til garā ſweſchs, jaatminas, ka Aronu Matišs reiſ ſtrahdajis ar Raini pee weenas awiſes un lahgu lahgeem ſawu draudſibu ar R. uſſwehrdams, ſawu „brihwprahtibu“ demonſtredams, paſauj telpas labwehligai rezenſijai par Raina lugam, ſino par R. literariſkeem nodomeem un darbeem, ja, ziti pat R. pantus (aplam, protams — par peem. tā: „Pats zilweſs palihds, domā, ſpreed un ſwer, Pats eſi lungs, pats laimei durwis wer“). „Dſimtenes Wehſtneſis“ un Raina dſeja! Bet pee tahdeem kurioſeem mums ſchoreiſ naw walas uſfawetees. Zif ſilti wiſpahr puſt „Dſ. W.“ ſirds preeſch Weinberga interimteatra, wiſlabak rahda notikumš ar Akuratera „Rehniņa meitu“. Pat Ak. ſirdsdraugs Arturs Behrſinſch „Latwijā“ nekahdi nebij warejis iſdomat, kā ſchos nepahrſpehjamos kumedinūs uſſlawet. Galwenais taš, ka pats Weinberga organs wakſirdigi atſinās: nams bijis puſtufchs, „idiliſkā komedija“ beſ literariſkaš wehrtibaš un pilnigi iſgahſuſēs zauri. Bet „Dſ. W.“ ſawā paſalpibaš karſtumā ſchoreiſ bij nomifejees. Weinberga interimš — Aronu Matišs laiſam bij nodomajis — interima paſtahwigais liſerants Akuraters — nu, to tihri nopelt tad jau newar. Un nodatā: „mahſla“ drulaja eekſchā ſawas referantes neaiſmirſtamo ſpreedumu: „Gan publika jauno lugu neuſnehma ar pahrſpihletām gawilem, bet ar patihſamu ſiltu ſirſnibu. Wareja nowehrot, ka joks patika, wiſmaš weenai publikaš dakai. . . Tomehr: winā war noſkatitees, pat labpraht. . . Bet tomehr: „Rehniņa meita“ tureſees uſfkatuweš“. („Dſ. W.“ 1911. g. 33. nr.). Otrā deenā, pahrſaſijis zitu awiſchu un paſcha interimteatra ſpreedumu, pat A. M. druſku ſakaunejās par ſawas awiſes ſulainiſko liſchle-

ſchanu un druſku tà fà atwainojàs ſaweem laſitajeem, ſaf, „teatra komiſſijas preekſchneekſ nodod par lugu „pat“ eeweh-rojami aſafu ſpreedumu nekà „peem.“ muhſu teatra kritiſke“. („Dſ. W.“ 1911. g. 84. nr.). — Schis peemehrs rahda „Dſ. W.“ redattoru mahkſlas gaumi un kritiſas weidu; tahdeem lihdjekleem un tahdeem ſpreedumeem tagad teef „iſtop-ta“ „Dſ. W.“ laſitaju mahkſlas ſaprata. Bet ari to wiaſch rahda, zif gruhti iſkalpot diweem kungeem, Weinbergim un „plaſchafàm aprindam“. Maſſu danzis ir peewilzigs, bet ti-fai ſkatiitajeem; paſcham danzotajam weenmehr ſirdsnemeers un ruhpes — kad til ſkaiſtà maſka nejauſchi nenofchkeebjas un neatklahtj neglihto ſeju. Kad noſchkeebjas, tad, ſinams mudigi peeker ar rofu un ſafahrto atkal. Bet eefpaids pehz tam jau wairs naw tas.

Wisjozigaf, protams, iſſkatas, kad danzotajs, dantscha widù aiſmirſees, pats uſ azumirkli pazet ſew maſſu, lai no-flauzitu ſweedreem flapjo peeri. Uri tas nogadas „Dſimtenes Wehſtneſim“, peem. „Latweeſchu Mahkſlas weizina-taju beedribas atklahtſchanas ſapulzê“ (1911. g. 30. ſept.). Schi ſapulze notiſas R. L. B. namà — ar to ween jau laiſam deefgan ſkaidri apſihmeta winas dibinataju un ſafauzeju peederiba. Ja kahds wehl eedomatos, ſa ſche tomehr waretu buht zif nezif patſahwigu, no R. L. B. reſp. weinbergiſma neatkarigu mahkſlineeku rihtojums, to pahreelinàs fakts, ſa ſapulzei bij eerahdita weeta kaut kahdà „mahmulas“ dibeniſtabâ, kur mittinas un ſawus mehginajumus notur R. L. B. goda meelaſtu kuplinataja, galda-dſeefmu dſeedataja R. L. dſeedaſchanas beedriba. Tà tad mahmulas wihri jau no paſcha ſahkuma ari ſcho jauno beedribu noſtahdija par tahdu pat wezàs beedribas peedehtli. Kaut ari ſche ſapulzejuſchees wiſwairak bij mahmulas „krei-fâ“ ſpahna wihri un mahkſlineeki, ſtarp kureem tikai retais, warbuht, R. L. B. beedrs, tomehr ſapulzes ſpilgti mahmul-neeziſkaiſ rakſturs katram redſams. Zo mahmulneeki taſſchu

tà fà tà ir ari freifee mahmulneeki. Un starp ſcheem mahſ-
 ſlineeſeem tikaſi retais, ſas nebuhtu ar meeru glesnot mah-
 mulas diſchwihru portrejas, waj ifrotat mahmulas goda
 meelaſtu ſahles un namu ahrpuſi. Raut gan Weinbergis
 pats ſapulzi wadit nebij atnahzis, bet tomehr wina weelâ
 rihkojâs mahmulas ihſtee wihri. Tâ par ſapulzes waditaju
 likâs eezeltees J. Brigaders, un tad ari wadija tipifſi mah-
 mulifkâ garâ, nelika eewehlet balſu ſkattitajus, patwarigi
 neatſina pilnigi likumigi nodotas balſis u. t. t. Bet no
 ſtuhra, neturedams par wjadſigu ne peezeltees ne ari pret
 ſapulzi pagreeſtees, zigaru ſobos, mahmulas preeſſchneeks Jr.
 Groſſwalds „taiſija“ ſapulzei ſawas peefihmes. Juhs doma-
 jat, reiſem Weinbergim tik opoſizionelais „Dſimtenes Wehſt-
 neſis“ uſtrauzâs par mahmulneeku patwaribu, par mahſſli-
 neeku beedribas wilſſchanu Weinberga likes aptampeenos?
 Nebuht! Winſch auguriſki ironiſeja paſtahſtidams, ka ari
 „opoſizija“ (pehdinâs!) mehginaja uſſtahteas, gan praſidama
 peh3 definejuma, ſas ir mahſſlineeks, gan pahrmesdama ſa-
 pulzes wadonim, ka tas naw lizis eewehlet balſu ſkattitajus
 u. t. t. Sapulze, pro tam s, n e m a s n e e e w e h r o j a
 ſch o s a i ſ r a h d i j u m u s.“ — „Dſ. W.“ loti preezigs
 par wiſu ſapulzes gaitu un nelikumibu. Un ſchoreis winam
 maſakais newar pahrmest, ka winſch nerunatu no ſirds un
 leekulotu. „Dſ. W.“ wihru ſirds teezas uſ R. L. B. fâ uſ
 apſolito ſemi, kur peens un medus tek. Wini tſchaſlâm ſah-
 jam aptekâ daſchadas mahmulas nodatas, tikaſi druſku ee-
 nurdedamees klauſa Weinberga ſtingrajam reſchimam un
 „opoſizijas“ kumediaus taija tikaſi „plaſchako aprindu“ mal-
 dinaſchanai. Lai ſchodeen Weinbergis teem peeſſchfir kaut zif
 redſamu lomu beedribas darifchanâs, riht wini urjawâs un
 gamilês par jauna kulturâs laikmeta ſahſſchanos. Winu
 „opoſizija“ ir ſihku, ſawu ſihkumu apſinoschu zilwezinu azu-
 mirkka ſapihkuma iſpaudums. Smakas tur naw no ſahdas ne-
 ſahdas prinziplelas ſtarpibas; tikaſi ſella perſoniga godſah-

riba un fšaudiba pret Weinbergi, ko wini šawâ neezibâ apšinas par weenigo špehšigako žilweku šawâ barâ, un kurfšch preti šcheem idejššfeem šwahrštuleem, šabeedrišfeem pigmejeem un ščurnalištiflas inwalideem pateefšam ištlatas kâ šawâ neapššaufšamâ lomâ noteiktata un leelata peršona.

Tikai patežotees šawu „plašchako aprindu“ laštataju neattihštibai, „Dš. W.“ waditaji toš war peeturet pee šawas awišeš. Kam kaut žif ištlihtibas, tas no pahris numureem išmanis winau šistematiški eetureto bešprinžipibu wišoš jautajumos un maškoto melnšimtneežibu, kas aiš winaš šlehpjas. Aronu Matifa un wina lihššdarbineeku reakšionarišmam (kâ latweešchu reakšionarišmam wišpahr) štpra tautiškuma nokrašfa. Tadeht wišch tif labpraht un tif beešchi ščlupšt Weinbergim pakat par „nazišnalo kulturas darbu“, kaut gan nedrihtšt kâ kâ wina maestro atklati paštnot, ka wina nazišnalaš kulturas darbs ir ta pate „Tautiškâ Leeta“, proti, Rišas latweeššn namneeku, lauku gruntneeku, mahžitaju un kešteru leeta. Buhtu jadomâ, ka masašais tautibas jautajumâ „Dš. W.“ kaut ari tapat klušš un bailiškš, tomehr konšekwents. Tautiba ari kâ lahda muhšu laišos ir šinams kulturas faktors, pret to ari „Dš. W.“ aplihgotâm „plašchakâm aprindam“ nebuhtu ko eebilšt. Bet ištahdas, ka ari tautibas kašchoku „Dš. W.“ nešâ ar kreišo puši uš augšchu. Kad wahžeefši 1911. gada wašarâ rihtkoja „baltaš pukeš šwehtkus“, wiša peeštahššigâ latweešchu šabeedriba atturejâš pabalšt it wahžu tautišklo leetu. Tikai wišleelakais tautetiš Weinbergiš neaišmirša, aiš ka šchehlaštibas wišch šehd Rišas pilšehtas domē, un reflemeja wahžu šwehtkus šawâ awiše. Šehdetu tur „Dš. W.“ wihri, Aronu Matifš, beš ščaubam buhtu darijis tapat. Bet tagad, uššinajis, ka weens no Weinberga bankas direktoreem (Laštinišch) piržis balto puki un otra direktora (šehtlu tirkona Laštmana) meita pat štaišaiuše ar balto puku kurwi un naudas laštšanas wahželi preeštch wahžeefšeeem, A. M.

nogaudās, ka „leelās direktoru tantjemas, kas teef fawahftas no latweefchu naudas, kà redsams, tomehr nam warejufchas daschus muhsu banku direktorus atturet pee tautibas“ („Df. W.“ 1911. g. 151. nr.). Pawifam behdiga buhſchana! (Kà taf tās „plafchafās aprindas“, kas wahzifki neprot, lai atturetu ſchos fawus labafos dehluſ, lai wini neſkreen wahzeefcheem kalpot? Domat, zitadi nè: jadod dirweif leelafas tantjemas, warbuht, tad ari wini ſirdis reiſ eefiſ preeſch nabaga Tautiſfās Seetas!) Bet wehl behdigafa ta paleef no Weinberga peeſihmes „Df. W.“ ſinojumam: „Zif „Df. W.“ te ſtahtijis fattus un zif peedſejojis, to mehſ ſche negribam iſtirſat (laſi: pateefibu ſinojis). Mums tiſ pee ſchi ſinojuma japeefprauſch wehl wairaf „nepatiſkama“ un behdiga ſina, proti, ka ari daschi „Dſimtenes Wehſtneſcha“ iſdeweji riſkojuſchees itin tàpat, ari pirtdami un peeſprauſdami baltàs puſes. Tà tad „Df. W.“ laudis paſchi to dara, ko ziteem pahrmēt, aiſ wehleſchanàs fawahft ſew leelà neſapratigà kauſchu puhla graſchus. . . . Taiſni paſchi galwenee „Dſimtenes Wehſtneſcha“ iſdeweji wiſwairaf runà wahzu walodu netiſ weikalos, bet ari fawâ mahju dſihwê. Tahdi ir A. Balodis, R. Kalniſch, Dihriki, Saſiſ, Peſſſchens. Un kad pee „Df. W.“ iſdeweja A. Berga ſanahſ radi, tad wini ſtarpâ. . . . ari pa leelafai dalai runajot wahzu walodâ. Tàpat „Df. W.“ galwenà redaktora M. Arona kundſe. . . . ar behrneem runajot tiſ wahzu walodâ, un tàpat ari weikalus apmekledama“ („Rig Aw.“ 1911. g. 152. nr). . . . Mehſ, protams, ſche nemi-netu tahda wiſra apwainojumus, ſahds Fr. Weinbergis, ja „Df. W.“ buhtu ſpehjis atraidit ſchos apwainojumus. Wiſch mehginaja, bet newareja — wiſch uſtrauktis grabhſtijās, kà jau tahds, ſam kauſchu druſmâ nejauſchi norauta

mašfa, bet atkal aišflehptees newareja. Ja pat tautibas leetās newar buht foretti ſchee „Dj. W.“ wihri, kur tad uš wineem war palautees? Jau wišfelakajās latweeſchu ſihburschuasijas ſlahnos ſahrflu wahzeetiba iſeet no modes un iſſuhd; un nu nahſ wihri, kam tautiſks laiſkraſtis pilns ſkanām frašem par nažionalu kulturas darbu un brihwprahťigu wirſeenu, bet kaš paſlepſchuš tomehr wehl atkalpo gariguš klaufchuš wahzeetibai! . . . Bet labak nowehrſiimees no ſchis reebigās ainas.

„Dj. W.“ tautiſſo fraſchu neſaſkanu ar wina netautiſkeem darbeem rahda ari wina iſtureſchanos pret latweeſchu rakſtneezi bu un rakſtneekeem. Par originaldarbeem latweeſchu awiſeš maſkà wairak nekà par tulkojumeem. Tà tad ir ſſaidrš rehkišs: originaldarbi paleelina awiſeš iſdewumuš. Bet „Dj. W.“ ſaimneeki ſawas awiſeš waditajeem ušdewuſchi pehž eeſpehjas ſamaſinat iſdewumuš, lai paliktu leelaka pekna. Echajà ſinà ihſti noderigš wihrš ir Aronu Matiſš; iſdeweju maka intereſeš wiaſch nekad neaiſmirſt — ne welti taſ wina zehla par redaktoru. (Rad 1908. gadà „Dj. W.“ bij nodrukats ſcho rindu rakſtitaja ſtahſiš („Draudſene“), tad A. M., toreiſejaiš ſeletona waditajš, gaudàs, ka neſenejà apſtahdinaſchanaš laiſmetà aſžionareem loti gruhti gahjiš un noſauleja rubkuš trihšpadſmit no paraſtà honorara, ſolidameeš wehlaſ, kad labak eeſchot, toteeſ' ušmaſfat wairak. Atnahža labaki laiſi, bet ſolijumš, protamš, palika tiſai ſolijumš.) Paluhſojatees tagadejà „Dj. W.“ ſtahſtu peelikumà: waj eſat tur redſejuſchi kaħdu paſiſhtamaka rakſtneekà leelaku darbu? Neweena — tiſ pa kaħdam Dſolajam waj Waibſtinam tur kaħdreij eemaldas; taħdi „rakſtneeki“, protamš, laimigi, ja tiſ wina raſchojumuš druſkà. Awiſeš, kam, warbuht, tiſai deſmità data „Dj. W.“ abonentu, puhlàs ſadabut kreetnuš originaldarbuš, nebaidas no eewehrojameem materialeem upureem, lai tiſai ſneegtu ſaweem laſitajeem labakuš, mahſklaš ſinà wehrtigakuš orgi-

maldarbus, lai faistitu rakstneekus pee sewis, lai pateescham buhtu waditajas un isglichtotajas, ne pakalklibotajas, laipotajas un apmiglotajas. Kà wisur, tà ari sche „Dj. W.“ waditajeem neruhp lasitaju mahkflas gaumes pazelschana, bet tikai akzionareem patihkamais taupibas prinzijs. Gandrihs wifs „Dj. W.“ feletons no weena gala lihds otram teef pildits ar treschàs un zeturtàs schkiras beletristikas tulktojumeem. Aronu Matifs, kas agrar ari pats par beletristiku daschas rezensijas rakstijis un labprahht klaufas, kad winu par kritiki godina, stingri kontrolè wifu stahstu nodatas materialu. Wina pamata prasijums, ka stahstam wajag buht interesantam, faturà fareschgitam — tahdam, ka neweena madamina un neweens ormanis lai negarlaitojas winu lasidams. Tikai gaujschi reti kahda Klara Viebig waj kahds Kellermanis wehl eesprauzas „Dj. W.“ feletonà. Ja tà ees tahlak, ja laiks un apstahkli negrojis, tad drihs tur eeraudsijsim Zofaju, Konanu-Doilu un tamlihdfigus bramanus. Jau tagad „Dj. W.“ feletons turas apmehram tajà pascha „Rig. Aw.“ lihmeni. — Kà pret latweeschu rakstneezibu, tikpat leelmanigi Aronu Matifs isturas ari pret rakstneefeem pascheem. A. M. nosehtotees atbildigà redaktora krehslà, „Dj. W.“ telpàs ar joni fabruka tee isbijuschee latweeschu defadenti, kas „Rigas Awise“ un „Latwija“ ween newareja eetilpt. No pascha pamasara tee nu jau dischojàs jaunà tautiskà ahda un pee „tautiskà“ redaktora un pee wisbagatafàs „tautiskas“ awises zereja dabut darbu un pelnu. Bet Aronu Matifs zehlees no winejeem tautiskas atmодas laikmeta epigoneem, un schee jaunee „tautislee“ tatschu nepasihst ne Jahsepu ne tos darbus, ko winsch darijis. Tadehl faprotams, ka jau no pascha fahkuma wini pee „Dj. W.“ redaktora nebij deesin kahdà zeenà. Nebij ari tadehl, ka A. M. „nazionalais kulturàs darbs“ pilnigi eesfehjams ari bes nazionalàs rakstneezibas; tullotee rakstneeki winà dauds fwarigaks un peenehmigaks faktors, tadehl ka lehtaki. Zif ari nezentàs Wiktors Eglits ispatilt „Dj. W.“

tautiskajam redaktoram, šchis wina publes wehrteja deesgar femu, un wispaher neustizigi raudstijās uf jaunajeem, neaizinateem darbineekeem. (Wispaher jau leelas zeenas praft newar, kas pats peefolas un usmahzas). Kad W. Eglists neapdomigi peeduhrās K. Mihlenbacham, A. M. tuhlin peefihmeja: nedibinats un pahrdroschs esot spreedums, ka Mihlenbacha pascha isteikme wezmodiga un neweifla. Bet ar tahdu peefihmi ween Mihlenbacham nebij peetizis. Bahra numuru wehlah A. M., Mihlenbacha walodneeziklais paschs un schlepes nesejs, nehmas wehl reis ka peenahkas nostrostet pahrdroscho rakstneeku. „Eglischa kgam un neweenam zitam naw teefibas, tahdu spreedumu nodot par muhju dsiki mahziteem walodneekeem . . . pee mums waj kurfch katrs a w i s c h u r a k s t i t a j s g r i b s p r e e s t , w i n u s m a h z i t f i n t a k s e , e t i m o l o g i j a u n f o n e t i k a ! “ — Pasihstamu literatu un dsjeeneeku, pascham sawu lihdsstrahdneeku nolamat par awischu rakstitaju — tur wajadsigs ihsti meetpilfoniskas-tautiskas uspuhtibas. Wajadsigs ihsti invalidiskas neapkehribas, lai nesaprahtu, ka ar to wiswairak isblame pats sewi un sawu awisi, kur „awischu rakstitajeem“ atkauts produzetees. Wehl schmaugaku moralisku plautu no „Dj W.“ redaktora leelkunga dabuja ziti jaunaki rakstneeki. J. Jaunsudrabinsch bij peestahjis pee „Dj. W.“, rakstii par glesneezibu. Saskaņa ar redaktora wehlescharos winsch schlumā issinoja, ka kritiseschot ne mahkslineekus un winu darbus, bet „publiku“ — mahziseschot to saprast un zeenit mahkslu. Ihsti dsintenwehstnesiski nodomi! Kas par „publiku“ teikts, tas teikts wispahrigi, to neweens newar launā nemt. Bet wahrda faukt, apshmetu atsewisichku personu kritiset ir riskanta leeta: tad weegli war weenu abonentu saudet, reisem pat diwus. Tatschu ari schahda pakalpiba A. M. nelikās nezik swariga. Un drihs „Laika Balsis“ (1911. g. 23. nr.) sinoja: „Rakstneeks un glesnotajs J. Jaunsudrabinsch atteizees no „goda“ turpmaht buht par „Dj. W.“ glesneezibas mahkslas kritiki, jo redaktors

wina domas daschreis pret şawàm pahrmajinis". — Waj juhs şhajâ rihzibâ neismanat Aronu Matifa programas raksta pirmàs un galwenàs teses: 1) „latweeschu deenas laifrakstam wajag peeturetees zeeschi pee brihwprahtiga wirseena" un 2) „aistahwet reformu wajadsibu". Awise peeturas pee brihwprahtiga wirseena un rakstneefam japeeturas pee awises, t. i. pee tahda pascha wirseena — tas ir logifki. Un tà kà „Df. W." wirseens ir Aronu Matifa wirseens, tad J. Jaunsudrabinam japeeturas pee Aronu Matifa — tas ir wehl logifkal. Bet fur şhis prinsipis naw zeeschi eewehrots, tur Aronu Matifs, reformu wajadsibu atminedamees un aistahwedams, strihpo laukâ J. Jaunsudrabinâ domas un şawejàs raksta tur eelschâ. Tâ strahdâ idealu tautifku awischi redaktori. Tatschu J. Jaunsudrabinşch un Comp. ari şchahdu rihzibu pahraf nenehma launâ un palifa joprojam strahdat „Df. W." feletonâ. Te kâhdâ deenâ — waj nu „Df. W." redaktoram bij apnikuse jaunàs rakstneefu gardes lihdsdarbiba, waj akzionari bij dewuşchi mahjeenu, ka par dahrgu ta, waj ari weenkahrschi gadijuşchees kâhdi privati eemesli — „Df. W." parahdijàs kâhda jaunafa rakstneefa (Wainowşka) şazerets raksts: „G s k a u n o s." Protat: winsch, resp. „Df. W." kaunotees par to paschu J. Jaunsudrabinu, J. Akurateri un K. Skalbi, par „Dsimtenes Wehstnescha" şirşnigafajeem lihdsştrahdneefeeem, tadeht ka tee no latweeschu naidigàs burşchuasijas kâhrojot pabalstu rakstneefeeem un mahşflineefeeem. Şcho rindu rakstitajs nepeeder mahşflas mezenatu kâhrotajeem; jau fen winsch aishahdijis, zif nezeeniga un, galwenais, weltiga ir latweeschu rakstneefu klaudşinaschana pee bagatàs burşchuasijas keshka durwim. Bet tomehr bes dşila reebuma newar şkatitees şcho „Df. W." usbrukumu şawa pascha lihdsştrahdneefeeem; tur parahdas tahds elementaras şmalşjuhtibas truhkums, tif brutala netaktiba, kâhda, warbuht, buhtu domajama şamojedu waj hotentotu awişe. Pra-

fiim, kahdas teesibas „Df. W.“ ko pahrmest latweefchu rakstneekem? Wifsch tatschu, famehrâ ar faweem lihdsjeekem, naw rakstneezibas labâ darijis pufi tif dauds, tà fatra zita, materieli dauds wahjafa awife. Bet wifsch weenfahrfchi uf-budinas jau par to rakstneeka eedomu ween, ka ari winam, „Df. W.“, fawi peenahkumi pret latw. rakstneezibu. Nè, fungi! Wina weenigais peenahkums ir gahdat faweem faimneekem pehz eefpehjas leelafas dividendes. Awifschu rakstijats — *бумагопарка* — Aronu Matijs lihds ar gogola Skwofniku-Dmuchanowfski nosmihn, kad winam ko eeminas par latweefchu rakstneeku. „Bee „Dfintenes Wehstnescha“ leela lihdsstrahdneeku flaita pahri perfonu atstahfchanâs naw no leela fwara“ — wifsch leeligi pajino („Df. W.“ 1911. g. 241. nr.). Sinama leeta! wifadi tultotaji un korespondenti jau weenmehr rafees atlikulikam. Ko tur leelas zeremonijas taihit ar trim tshetreem rakstneekem. Lai ffreem, ja nepatihf. Tahdâ weidâ Aronu Matijs no „Df. W.“ aifdsen tos, kas wehl kaut ko dsihwaku un literarifaku fpehja ufrakstit. Atflahti fajit: juhsu eefkati, juhsu perfonta waj darbi man nepatihf — to nè. Uplinkus, no muguras pufes — tà tatschu ifdemigati. Un ja kahds aifgahjis nedsihts, tad teef aizinati ismekleti palihgi un dubku humbam ilgi bombardets nopafatis. Tâ rijiga kapitalifma flaufibâ ifweidojees tas wihrs, kas stingrâ wadibâ reis flufi un tshakli strahdajis, ko pajinas eefkatija par noteiftu rakstneezibas un rakstneeku draugu. Tâ laikâ wara pahrmehrtufe zilweku, kas kahdreif aseem raksteem ufstahjâs pret mahmulneeziffo atpafakrahpulibu!

Wifii jaunafee, dsihwafee lihdsstrahdneeki ir aifdsihiti waj pajchi aifgahjufchi no „Dfintenes Wehstnescha“. Un kas tur tagad rihfojas, ta ir kompanija, kuru mafkot pat „Df. W.“ frifeereem lahgâ neifdodas. Ta ir wineja tautifkafas atomodas laifmeta epigonu flife, kuru grupas-fotografija fatrâ jinâ wifdrihfakâ laikâ buhtu eeweetojama R. E. B. musejâ. Schis flifes raksturigakâ ihpafchiba ir fawada,

nenoteikta, miglaina tautiska juhsmiba; ta faistas ar fabeedriskeem jehdseeneem un fadsihwes zenteeneem, kahdeem warbuht gan bij nosihme preeksch zetortdat gadu fimta, bet kas muhju deenàs isleefas naiwi un komiski. (Apluhfotos A. M. programas rakstos jau ari ispauschas schi winu kopejà ihpauschiba.) Tà par sewi wini jau ir flusi, deesgan nefaitigi kautini. Winu reakzionarisms tadeht tà neduras azis, ka wini pa leelakai dakai raksta par walodas jautajumeem. Ja walodneeki fahl leeliski plahtitees latweeschu awischneezibà, tad ta ir wisdroshakà fabeedrischas reakzijas sihme. Ari tagadejo dsilo reakziju eeswana „Dj. W.“ walodneeku plejade. Walodneeziski raksti Aronu Matizam ari tadeht loti pa prahtam, ka tajos naw jarunà par prinzipieleem fadsihwes jautajumeem, naw jalausas un jamokas isflibot un islaipot. Tad nu buhtu jadomà, ka mafakais walodas pareijibà „Dj. W.“ preekschsihmiga awise. Buhtu jadomà, ka wina raksti skanès kà tihrà wehja kolle. Bet ari te lehtizigais ruhgti peewilfees. Tif neweiklas, stihwas, zelmaitnas un nepareijas walodas kà „Dj. W.“, naw neweenà zità latweeschu awisè. Ne tadeht, ka redaktoru kungeem darba dauds, ka wakas naw rakstito pahrlasit un nogludinat, bet ais weenfahrschas elementaras walodas nepraschanas, ais pilniga walodas fajuhthas truhkuma. Jau agraf aishadits, ka A. M. rakstos naw stila. Jo par stilu newar faukt to kofaino, nedsihwo isteiksmes formu no pagahjuschà gadu fimtena astondesmitajeem gadeem, to tautisko epigonu-nedsejneeku schargonu, kahdà raksta Kaudsites Reinis un Savinu Karlis Zehsis, Aronu Matizs, J. Kalninsch un winu fahbri „Dj. W.“ — „Dj. W.“ „awischu rakstitaji“ ir dsiki pahrleezinati par sawàm walodneeziskajàm sinaschanam un lepni us sawu tihro, glihto walodu. Sadabujuschi kahdu, kas komerzskolà bijis, wini mihl „spihdet“ ari ar tahdàm brihnum dsikdomigàm frantschu frasem un wahrdeem, kà : le roi c'est moi, l'appèit vient en mangeant, chef—d' oeuvre

u. ž. „Plaschafàs aprindàs“ lai nobrihnàs: kas par gudreem fungeem — pat spranzifki wini tew prot! Bet katrà „Df. W.“ numurà war atrast schimlihdsigas walodas pehrles: „Schi broschura atsihmejama fà baidigs, noschellojams peemehrs, fà pee mums wehl grahmatu tulko un laisch klajà, t. i. fà to newajadsetu darit“ (1911. g. 100. nr.)... Rà un fà un wehl reis fà! Rà zititā samauktas zepures schihda plauktā. — „Mums no drofchas pufes si n o, fa augschejā si n o j u m ā ir nepareisa si n a par jaunās awises wirseenu“ (1911. g. 191. nr.)... Tas, masafais, ir tautifki, jo atgahdina pasihstamo dseefminu: peezi wilki wilku wilka. Tikai tad U. M. to wajadseja drukat joku nodakā. Bet ja faka: „d e h l pahrsfatischanās drukatawā, schis tehlojuma beigas eepreekschejā numura feletonā atlaistas nost“ — tad tas wairs naw ne tautifki, ne jozigi, bet weenkahrschi aplam. Aronu Matifs, weza skolmeistera atzerēs, gandrih katru sawas awises numuru ispuschko ar fahdu perschinu waj „domu graudu“. Teem plaschafàs aprindàs pamahzit un moralifki „ustaitit“. Pateescham pamahzofchi ir schee panti, tikai ne tà fà U. M. domajis. Peem.: „Folianti nodsette, p i l s e h t u p a m a h z o f c h a i s f p o f c h u m s nobahl, bet dabas grahmata isnahf ifgadus jaunā isdewumā.“ — Waj tahds „pamahzofchs fposchums“ ari muhs nepamahza, zif wahjsch rakstitajs ir leelais walodneeks Aronu Matifs? Peeleekat te wehl klajt red. J. Kalnina spezieli isgudroto „f a w e e f i g o n e r a h t n i b u“ (wahzu walodas leetofchanu latwifkā isrihkojumā) un „u g u n s a p b e d i f c h a n u“ (lihku fadedsinafchanu), atminatees ari to „ilgga-dejo m a h j a s d r a u g u“, fo „Df. W.“ redakzija patur „dahrgā peeminā“ — un jums buhs pareis eeskats par „Df. W.“ walodneeku nepahrspehjamo naiwitati un nemahf-libu.

„Muhfu dšili mahzitee walodneeki“, furu preekschā Aronu Matifs jemu klanas, palaikam aismiršt sawu teescho darbu, un fahf propagandet pawifam newalodneezifkas lee-

tas. Tà peem. R. Mihlenbachs „Dj. W.“ tà eefiljt no Sandera un Comp. fataifitàm jaunajàm basnizas dseefmam, fa ari pats fahf semu klanitees un pateiftees un wehl reis pateiftees darinatajeem, „apfweizina ar preefu un pateizibu“ „mihlo weefi“. Nu winam, Mihlenbacham, wairs newajadsefshot tift „gauſchi aifflartam (winaſch) rakſta: aifflartam un trauzetam ſawâs religiſflâs juhtâs“, nu winaſch warefshot „pazilat ſawu fir di“ ar „jauflâm garigàm dseefmam“, „peemihligàm mel dijam“ u. t. t. Saprotams, naw jau leegts ari walodneefam buht deewtizigam zilwekam, bet waj tad taiſni ſchi firſchu zilafchana ir walodneefa darbs? Par to tatschu jau tà zihrtigi gahdà wiſi zeenigtehwi, „Ewangeliuma Gaiſma“, „Bezâs latweefſchu awiſes“, Bahzs, Rumbergis u. z. Waj awiſei, fas „peeturas pee brihwprahntiga wirſeena“, peederas ſchahds laufu pehrmintera tonis? Ak, mehſ jau pahraf labi paſihſtam ſcho Aronu Matifa brihwprahntibu. Utminatees, fà ſchis leelais reformu aiſſtahwetajs wiſu reformu pirmajâ weetâ ſtahdija „draudſchu un baſnizu leetas“. Un neween wina programâ — draudſchu un baſnizu leetas eenem pirmo, wiſleelako weetu ifflatra „Dj. W.“ numura flejâs. Par ſchim leetam rakſta mahzitari paſchi, rakſta wineem paſalpigee, no wineem atkarigee keſteri, rakſta Aronu Matifs un wina redakzijas kompanjoni. Neſſkaitamos eewadraftos teef klahſtitas draudſchu paſchwaldbibas, mahzitariju, mahzitarijuwiſchu, patronatu, draudſes ſkolu un tamlihdſigi jautajumi. Weetejâ nodakâ jaunu baſnizu projekti un wezu lahpiſchanaſ aptehlojumi, mahzitariju riſfoto baſaru un behrnu ſwehtku zildinajumi arweenu ſtahw ſahfumâ, pirms wiſàm zitàm ſinam. Waj weſela puſe no wiſàm laufu forespondenzem wehſta par jaunu luhgſchanaſ un keſtera namu eefwehtiſchanu, ar fo nupat ſahſſchotees waj jaunſ laikmets dſihwê, wehſta par mahzitariju tihlâm pehz eenefigalâm weetam, par daſchadu kandidatu daſchadàm iſredſem,

par ganamà pulka leelo galwas lausifchanu — furu kahrotaju wehlet, par zeenigtehmu rihkoteem behrnu fwehtfeem, kapu fwehtfeem, bibeles fwehtfeem, plaujameem fwehtfeem — wehsta par katra pehrmindera paglabafchanu un katra jauneewehleschanu, par katràm faplihsufchàm ehrgelu plehscham un wihu islahpifchanu. Daschos numuros fchee raksti fagadas tahdâ wairumâ, ka „Dj. W.“ isskatas drihsak pehz fahdas mifiones lapas, ne pehz „brihwprahtiga“ politifka laifrakfita. Bet Aronu Matifs zenschas ari scho klerikalifmu „peeturet“ pee ta pascha prihwprahtiga wirseena. Wina libera lifms tahds, ka winfch nepropagandè mahzifku, bet t a u t i f k i l a t w i f k u k l e r i k a l i f m u. Pehz wina doma.n mahzitaaju muiſchas peenahkâs weenigi latweefchu zeenigtehweem — tifai latweefchu mahzitaji pratis kâ peenahkas noganit fawu ganamo. Sawâ finâ jau winam taifniba. Wahzu mahzitaji, ganamam pulkam dabâ un garâ fweſchi, ganamà pulka walodu wiſai truhzigi praſdami, pa leelakai dafai aprobeſchajas tifai ar ſprediki baſnizâ, ar fruſtiſchanu, ſalaulaſchanu un tamlihdſigàm zereemonijam, kas noteekas aif baſnizas un mahzitajmuiſchas ſeenam. Bet latweefchu mahzitaji (kas gan pahra gados paleef par puſwahzeefcheem un rakfita fawus uſwahrdus ar — oht un ing galâ) ir godfahrigi. Wini pateefcham zenschas wiſu aplahrtneſ garigo dſihwi ſagrahbt fawâs rofâs, lozit un wadit pehz ſawas eegribas. Klanidamees, lihdf ſemei lozidamees, „Dj. W.“ wineem ſchajâ darbâ ſkreen palihgâ. Wina famoſâ klerikalâ „brihwprahtiba“ ir tahds brihniſchks behrniſchks weenteeſibas un leefu libas maiſijums, ka buhtu preparejams un ſtifla podâ behrnu behrneem par pamahzibu un uſjautrinaſchanu uſglabajams. Keiſem „Dſimtenes Wehſtneſis“ apjuhſ ſawos klerikalâ libera la zenteenos, paleef glufchi dumjſch un neſina patſ, fo dara. Dâ winfch no ſirds uſtrauzâs par to, ka Wahzijâ luteranu baſnizas preeſchneeſiba atzehla no weetas fahdu mahzitaju, kas „liberalifma“ aifnemts, ſpredikoja pret ſchis baſni-

žas dogmam. Bēž „Dj. W.“ liberalu domam tas netaisni; eestahdem wjadsejis laut, lai liberalais mahzitajs grauj kopā tos pamatus, uš kureem wini wiši stahw, un wehl algu winam par to maksat! Atkal wjadseja nahst Weinbergim un eestaidrot, žif nelogiska un mukkiga wina wehleščanās.

Naw wehl radees tik ideali pilnigs dimdabis, kas špehtu iskalpot ij „brihwprahtibai“, ij klerikalai tumfonibai. Arweenu wairaf „Dsimtenes Wehstnesim“ aismirstas brihwprahtibas frašes, arweenu šfaidraf isteizas wina šlepenā, melnā širdsdoma. It fewišķi Latwijas školu jautajumā. Te pat „Dj. W.“ dimdabji newar atrast nekahda widuš zela, te janostahjas weenā waj otrā pušē: waj Latwijas tautškolai buht neatkarigai šinatnišķai isglihtibas un audšinasčanas eestahdei, jeb waj winai jabuht mahzitaju warai un garam padotai, luteranišķās bašnizas peedešķlim. „Dj. W.“, protams, aišstahw otro pošiziju wina wehleščanās, lai mahzitajs tiktu kungs par wišu tautas dšihwi un lihds arto arī par tautas školu. Wahžu tautibas mahzitajus nē — tos „Dj. W.“ negrib peelaišt latweešču tautas školā, ta buhtu newehlama politika. „Bet ja noteek weena ihsta „tautišķa“ apmulkoščana un tautas gariga prostitueščana no „tautišķu“ zeenigtehwi pušes, tad ta ir weena buhščana, kura weenam tautišķi-klerikalam laikraštjam jaaišstahw“. („Š. Deenas Lapa“, 1911. g. 243. nr.). Un „Dj. W.“ lihgsmi uštrauktš luhkojas, kā tautišķee zeenigtehwi arweenu zeeščaf mahžas tautškolai wiršū, nekautrejas noprašt školotajam, waj wiršč ir tizigs un kā tas war šaweenot preeščlašijumu par attihštibas teoriju ar tizibas mahzibas pašneegščanu, bet školoneem aišleedš lašt školotaja eeteištās grahmatas un eeteiž apmehram tās paščas, ko „wiršķomijija“. „Ja walširdigi gribam atšihtees“ — walširdigi atšihstas „Dj. W.“ — „tad jašaka, ka dašču školu školotaji teeščam tā rihkojas, ka mahzitajam gribot negribot jaeemaišas

ffolas dšihwê... Tad mahžitaji gan parasti netaupa ffolotajus" (1911. g. 190. nr.). „Dš. W.“ nepar ſawaldit ſawu preeku par to, ka mahžitaji „netaupa ffolotajus“. Zitreiſ tiſ nepahrſpehjami lojalais un padewigais laifrakſts flerikalās tumsas ſfurbulī paleef neapdomigs un trauzas zihnā pret ministrijas ffolam, tapehž ka tur ffolotajš kaut ziſ ſwabadaſ, no tautiſkajeem zeenigtehweem neatfari-gaſ. Schehlaſtibu „Dš. W.“ ažiš atrod tiſkai wezee, wez-modes ffolmeiſtari-keſteri, ko kreemu ffolas, politika un ſinatneš welnš naw ſamaitajiš. Tee, kaš darbdeenāš ka behrneem kà peenahkaš wiſuš galwaš gabaluš, bet ſwehtdeenāš noſpehlē ehrgēleš, peeneš mahžitajam kriſtamo blodu un eet uš kaſeem lihkuš apſtahwet. „Wezajeem ffolotajeem aiſ-ejot penſijā“ „Dš. W.“ noraud pakat ſiltāš krofodila aſaraš (1911. g. 238. nr.). Tee, luht, eſot bijuſchi miſſigi leeli idealiſti. Par wiku idealizmu „Dš. W.“ ſkaidri pahr-leezinaješ 1910. g. ſapulžē. „Dš. W.“ bijuſchaš „ſaprota-maš tāš aſaraš, kurāš pagahjuſchā waſarā ee-mirdſejāš wezo ffolotaju ažiš, kad wini“ — nu, ko juhš domajat: kad wini laſija „Dš. W.“, kà mahžitaji netaupa ffolotajus, waj kad eedomajaš, kà dšihwe un lihdi ar to ſkola panihkt reaſzijaš nagoš, waj kad dširdeja, ka mihtā mahteš waloda teeſ wehl wairak apzirpta? — aſ nē! — „kad wini Riga noſklaufijāš ffolotaju penſijaš kaſeš pahrwaldneeka eepreezino-ſchoš aiſrahdiju moš, ka penſija beſ ſchaubam buhš un ari deeſgan plaſchoš apmehroš“ !!! — Uzmirkli paleekam kluſi un neſapratā raugameeš zitiš zitā. Kà — bet kur tad te taš idealizmš? Ffolotaju beedribāš ſapulžēš ſchee firmee ffolas papaš ne reiſeš naw maniti; bet uš penſijaš ſapulzi tiſ ahrfahrīgi tſchaſli ſaraduſcheeš no malu malam. To taſchu paraſti neſauž par idealizmu, bet, otrejadi, par materializmu, ja zilwekš eet tiſkai tur, kur zer ko tauſtamu eeguht, ja zilwekš apraudaš no preeka dširde-

dams, ka dabūs naudu. Ak ja, neesam tatschu wehl aismir-
fuschki Kalninku Jura mahzibu, ka ideala fajuhsmiba ir fa-
juhsmiba preeksch fawàm interesem! Nu saprotam ari fchos
wezos „idealistus“ un winu apdseedataju un apraudataju
awisi. Rà rijas kwehpos un nelabâ twanâ jaslahpst schahdâ
„idealismâ“ — iseesim drusku skaidrâ gaisâ.

Bet naw skaidra gaisa „Dsimtenes Wehstnescha“ pagal-
mos! Jo dsikat noejam wina walstibâ, jo smirdoschaka,
flahpejoschaka atmosfera gulst us kruhtim. Beidsot nonah-
kam tahdâ faktâ, kur pilnigi isbeidsas schahda waj tahda
idejiska pahreeziba, atklahta un maskota, isbeidsas schurnali-
stiskas zihnas panehmeeni, paleel tikai aiks newarigs naidis
un kahre wifadeem lihdsfkleem nogahdat fawu pretineeku
malâ. Schirgtafo progresiwafo skolotaju apweenotaja, Lat-
wijas Skolotaju Beedriba, sen jau reeba wiseem
tumfonibas draugeem un klerikalisma stutetajeem. Ilgu
laifu Weinbergis weens pats ap to nehmas. Bet tad tam
eegadijâs palihgs, „Dj. W.“ redaktora Aronu Matisa personâ.
Aismirfusches nu bij „oposizija“, abi goda wihri no mugur-
pufes bruka wirsû kopejam eenaidneekam. A. M. peeazi-
naja Olaines draudjes kesteri, no Skol. Beedr. puslihds
tà kâ isbaloteto Teodoru Seifertu; tas tad pirmâis fahka
bombardamentu us beedribas schurnalu „Siglihtibu“. Tas
drukaja „Dj. W.“ rakstu pehz raksta, sauza pehz palihdsibas,
jo beedribâ un it fewischki winas schurnalâ esot ismanams
wirseens un politika — t. i. zitada politika, nekâ klerikalajâ
„Dj. W.“. Kad tas wehl nelihdsjeja, tad Aronu Matis us
Skol. beedribas kurfeem 1911. g. wafarâ no-
komandeja azigu korespondentu. Tas pabeidsa, ko Teodors
Seiferts bij fahzis. Pa kursu laifu „Dj. W.“ ikktrâ numurâ
waimanaja, ka Peterburgas lektori atbraufuschki famaitat lat-
weeschu skolotajus. Wina schults galwenâ kahrtâ isgahsâs
par literaturas lektoru Rohanu, kas skolotajeem stahstot tah-
das schaufmigas leetas, ka „ne Deems radijis zilweku, bet

katra laimeta zilveki radot few deemus", ka geniji izjelas tikai tad, kad tee wjadfigi fabeedribai, masai", kas „ufajina klauſitajus tam netizet, ka ſiniba naw wiſſpehzigā un ka wina buhtu jau ſafneegufe augſtafo pakahpi un augſtaf wairs newaretu eet". Wiſas ſchis nedſirdelās pahrgalwibas iſpuſchkojis deſmit iſſauffchanas un jautajuma ſihmem, „Df. W.“ taiſa ſwarigo flehdſeenu: „Tā tad redſams, ka ſchis lectors ſlahw pilnigi uſ ſozialiſma mahzibu pamateem, furus (t. i. toſ pamatus!) tagad „eepotè“ furſu dalibneeſeem“ (191p1. g. 130. nr.). Un tāpat ari kahds otrs lectors (Genfels) „peeturas pee ta paſcha materialiſkā wirſeena, pee kura Rohans“ (1911. g. 127. nr.). „Dabas ſinibas un materialitiſkais wirſeens — waj tas naw trati!“ — ſobojas „J. Deenas Lapa“, (1911. g. 132. nr.). „Wiſa dſihwibu taſ pehž „Df. W.“ atwafinama no Roaſa ſchkirſta, bet ne neſin no kahdām tur amebam. Waj tad ſkolotaju beedriba labaf newareja ataižinat mahžitaju Kaſparu no Skujeenes: žif tas ſmuki reiſ Sinibu Romiſjā laſija par tām paſchām leetam, ko ſchis „materialiſkais“ primatdozents, kas atbrauzis ſchurp neſin ko „faſladſinat“ par ſinatni!“ — Tatſchu „Df. W.“ zenteeni ſchoreiſ, kā winſch ſaka, tika ſekmem bagatigi atalgoti, jo Skol. Beedribu un lihdi ar to winaſ ſchurnalu flehdſa. Pirmo reiſ „Df. W.“ par ſwehtu leetu uſſtahjās atklahti, Weinbergim blaſus, un tuhlin wina zenteeneem bij tik reali panahkumi! Tas newareja neſajuhſminat Aronu Matifu joprojam palikt „ſarga weetā“, kur ari Andreews Needra reiſ bij ſtahwejiſ.

Paſchi „Df. W.“ redaktori par daſchadeem fabeedriſkeem jautajumeem ſinaja tikai tikdauds, žif ſawas draudſes baſnižā waj bibeles ſtundā no mahžitaja dſirdējuſchi. Bet pahraf brihwprahtigſ wirſeens ſinatnè un ſadſihwè „brihwprahtigai“ awiſei katrā ſinā bij apſarojams, jo žitadi drihſ wareja peetruhkt to „plaſchako aprindu“, uſ kuru neiſglihtibas un mulkibas klerikalizms ſel kā nahtres uſ truhdoſchas ſaſlauku

gubās. Biktens un 'aiks apšchējōjās par šameem pabehrneem un suhtija wineem palihgā ihstenu brunineeku „безъ страха и упрека“, isbijuschu „fozialdemokratu“ agitatoru, tagadejo anarchistu-sindikalistu, „Rigas Awises“ ahrsemju korespondentu „šarfanajās“ leetās — J. J a n k a w u. Modei peemehrodamees, „pee brihwprahtigā wirseena peeturedamees“, J. Jankaws „Dsimteneš Wehstneši“ uslikās masku — J. S. (Zapeemin, ka blakus Jankawam „Dj. W.“ laiziku rahwās ari defadentu dakteris M. Walters, bet tomehr šafaunejās šawa šahbra un klušinām ismetās pa pakaldurwim laukā.) Schis brunineeks „Dj. W.“ redaktoram bij wifai noderigs. Markša, Engelša, Kautška un zitu sozialdemokratijas teoretiku wahrduš A. M. bij dširdejis; bij ari dširdejis, ka sozjalisti gribot gruntneekem atnemt semi un isdalit kalpeem, isšchirt laulatus pahrus, lai wifī dšihwo juku jukam un tā tablak. Bet Jankaws par wineem šinaja wairak, nekā pikšonu mada-minas stahsta. Winšch šihki pašina fozialdemokratisko literaturu, ar kreiso rofu wehl tagad rakstija anarcho-sindikalistiskās broščuras, kam werwet strahdneekus šchaubigās organizacijās, bet ar labo ischakli pabalstija Fr. Weinberga „leetu“. Reiseum šarfans, reiseum melns, šchis wišos uhdenos masgatais kamelons „Dj. W.“ eeradās šmuki peleks. Un tuhlin stahjās pee darba: šatreekt wišus tos, kas domā par tagadejās šahbedrišās eefahrtas pahrgrofišchanu, peerahdit, ka mulkibas ween jaunās paaudses zenteeni pehž labakas taišnibas un leelakas brihwibas. Milšigā rakstu wirknē winšch nehmas apstrahdat pehž Fahrtas wišus „Dj. W.“ pretineekus: gandrihš wahrdu pa wahrdam atfahrtodams Andreewa Needras pašihstamās gudribas, Jankaws mehginaja „Dj. W.“ lastajeem eegalwot, ka masgruntneeziba neesot wis atpafakrahputiga, šaimneezisko un garigo progresu kawejošcha šchkira, kà neprahtigee jaunee latweeschu rakstneeki stahstot, bet wifa labā, kreetnā un daikā šekmetaja un glabataja. „Šrajas par brihwibu un weenlihdšibu ir tikai leelu behrnu šapni un pašazines. Tikai šentimentala juhteli-

ba un zilweta semee dfinuli ir tee, kas prasa tagadejās sahrtibās grofifchanu un rada naidu pret tagadejam normam. Kolektiwifma ideals ir meschoniba. Wispahreja labkllahjiba nemas naw semes wirfū fafneedsama. Tahdu mahza tikai sekls optimifms. Kolektiwifstifka rakstura tautam, kas dibinas uf sozialu kopibas fajuhu, ir sems kulturaš ņahwokllis. Beš difziplinas un perfonigas interefes zilwefš nemas naw ņpeh-jigs ņtrahdat ņabeedrifku darbu. Kolektiwifšs grib iņpoņtit paņtahwoņcho kulture, bet ņchis kulturaš wehribas ir wiņas tautas ideals. Wiņi reformu praņitaji ir tikai tahdi nelainigi paņaules lahpitaji (tā tad ari reformu aiņņtahwetajs „Df. W.“), weenteefifchi, ņapnotaji, nepeedņihwojuņchi jaunekli, Dejputrijas praweefchi. Tee efot tikai ņrahpneeki, kuri ņahņtot tautai, ņa nahņotnē wareņchot wiņi dņihwot peetizibā un labkllahjibā. Wispahriga labkllahjiba nemas neefot ne ņinatniņki, ne tech-niņki, ne sozialpolitifki eefpehjama. Ja tagad efot plaņchām maņam jazeefch, tad tam tā ari wajagot buht. Echee ņap-notaji gribot iņpoņtit gimeni un tās weetā likt brihwu mihle-ņtibu, ņapitaliņma weetā — brihwu komunu. Tahda ahrdi-ņchana efot nepeelaiņchama, tadeht wiņus protestus pret ņabeedrifko eefahrta wajagot apņpeeft. Zilwefam wajagot apņpeeft ņawu grehzigo dabu, padotees un paņlauņit. Un atbalņtu un apmeerinajumu dņihwes grehtibās lai meklejot garigos rakņtos. Latweefcheem efot tahdi zeenijami garigi rakņtneeki Jūrekers, Raufņites Matifs, Apņifchu Zeņkabs, Needra. Bet muņfu jaunee rakņtneeki tikai mahjinot zilwefu energiju, iņmeefņchfejot zilwefu intelektuelās paraņchas un ņludinot zilwefu ņemo un rupjo iņņtinktu brihwibu“ („Z. Deenas Lapas“ atņņahņtījumš — 1911. g. 120. nr.). — Juhš redņat, ta ir ta pate wezu wezā mahziba, kas gadu ņimtenus ņņandinata no wiņām ņanzelem, ta pate mahziba, ap furu dega iņwiņifzijas uguns ņahrta, iņnihzinadami wiņus kezerus, kas eedroņchinajās zitadi domat, nekā preefņchā rakņtits, kas eedroņchinajās teift, ņa ne ņaule greefchas ap ņemi, bet otradi.

Ra wiß efoſchais un paſtahwoſchais jau no muhſchibas paſcha deewa tà noliftis, ka tilai plahnprahtini war domat par labaku un taiſnigaku ſabeedriſku eefahrtu, ka noſpeeschams ir katreß, kaß tſchihſt, ja tam wirſü min — tahduß eeftatus tagad pat freemu reakzionaràs, iliodoriffàs un ſchihdu ehdaß awiſes til atklati nepropagandê, tà „Dj. W.“. Tihri leekas, ka Jankawa rakſtu iſto kodolu „Dj. W.“ redaktors nebuß iſpratis: konſekwenta, atklati melnſimteeziba wina buhtu nobaidiſe. Preeka ſkurbuli par jaunatrafte glahbeja un ſozialifma ſagahſeja gatamibu kalpot, par wina kaiſto, lofano iſteikſmes weidu, A. M. pildija ſawu awiſi rakſteem, kaß beß ſchaubam daris eepaidu pat uß wina „plaſtako aprindu“ laſitajeem. Tai zif naimß, aprobeſchotß un koſerwatimß latweeſchu meetpilſonis, tatſchu brunota kulaka un inkwiſizijas deewinataß wiſſch nam. Dumifſch wiſſch ir, bet ne launß. Ko „Dj. W.“ redaktors neſaprata, ſapratis wina laſitajß. Sapratis, ka newar nopeetni ußnemt ari to naſuminu, to neezinu pateefibas, kaß nejaufchi pagadas Jankawa rakſtoß. Jo ari taß nam no godigas, wihrifſkas pahreezibas — tà wiſpahri nam godigas wihrifſkibas Jankawa ußbrufumos. — Waj war runat par pahreezibu, ja uß edaktora pawehli nemas nogahnit darbu, ko patß pahra gdu atpakal ſtahdijis ziteem par paraugu? Waj ta ir wihrifſkiba, ja bruhl wirſü zilwekam, kaß faflehtam roſam ni patß newar aiſſtahwetees? Taß ir kaut kaß muhſu ſadſihwê un ſchurnaliftikâ til nepeedſihwotß, ka azumirkli truhſt iſtâ apſihmejuma. Daſchi laikrakſti to ſauz par „literariſſ aſeſimü“, bet ſchis noſaukumß neaptwer parahdibu winß wiſumâ. Bet Jankawß neapmeerinaß ar teem ſudraba gbaleem ween, ko ſamakſâ par wina koſeſpondenzem un zeem pakalpojumeem. Par „Dj. W.“ peeſolito honoraru wiſſch ußnemâ ari idejiſki apſarot to, kam patß pahra gaduatpakal kalpojis. Tâ wiſſch wiſpirmß mehgina atreebtees tem, kaß paſobojuſchi peem. wina lakſtoſchanos ap

„Rigas Uvisti“. Bet galvenā kahrtā wīnšch tā puhlās at-
taisnot ašesismu, peerahdit, zif glupji, grehzigi un šodami ir
wīši brihwibas zihnitaji, zif aplami un weltigi wīnu zenteeni;
puhlās eefšaidrot, ka gudram zilwekam no tureenes naw zitur
isejas un glahbina, kà ašesismā, literariškā waj politiskā
promofazijā. Wīnšch tihšo pehz ahršemju doktora tituka (kà
tahduš titulus ahršemēs dašchreij eeguhšt un zif nineem
wīspahri nošihmes, to, laikam, latweeschu lašitaji at-
minešees no neseņejām pamahzofchām polemikam ap kahdu
zitu Dr. philos), un tur wīnam wīna neseņejā „sošiademo-
kratiskā“ darbiba un tajās gudri eewahštās, tagad „R. U.“ kore-
spondenzēs un „Dš. W.“ teoretiskos apzerejumos wehl gušraf is-
leetotās šinas, laikam loti brangi noder, kà materials šiferta-
zijai, kas ahršemju profesošu fungam peerahdis, zif wīnšch
lojals, zif dšiki wīnšch pahrlēezinats par pastahwofchis fa-
beedriškās eefahrtas idealo pilnibu, kahdā padewibā wīnšch nolēz
šawu galwu zilwezi aplaimošochā kapitalisma preeškā.
Kà ikfats, kas ar apšinu melo pret šawu pahrlēezibu wīnšch
zenšchas škanofšeem wahrdeem un dišchām pošam pahrlēe-
zinat šewi un zitus. Wīnšch metas pišchlos šawu agadejo
fungu preeškā, wīnšch gataws apšwehret wīnu aišnibu
katrā weetā — ar dšikalo pagodinajuma un šwehtlimibas
apšinu wīnšch noaus wīneem kahjas, šawā ašoti iškahwēs
wīnu šlapjās šekēs un tad ar boši rokās pee wīnu gulam-
istabas durwim štahwēs uš wakti. Tik reebigs ašejšms
latweeschu šchurnalistikā wehl nebija peedšihwots. Tadehk
naw brihnums, ka pat Fr. Weinbergs nelahwa šnkawam
atšlahiti ušstahtees uu plahitees šawā awiše, bet ptureja to
tikai par korespondentu. Tadehk naw brihnums, ka „Dš. W.“
ilgi un ruhpiģi sem Š. Š. maškas šlehpā šawu brumneeku, un
ari pehz tam, kad „Š. D. Lapa“ wīnu bij atmaškoju, neeetro-
šchinajās šaweem lašitajeem šazit wīna wahrdu. W waj „Dš.
W.“ redaktori teescham tiz, ka wīna lašitaju ošcham organi tik
neattihšiti? Šchi kunga šmaka špeeschas wīšam šanam zauri.

Tahdus „apgaifmotajus“ „Df. W.“ gahdà tàm „plafchafajàm aprindam“, no furàm atkarajas wina fainneefu profits. Seefas, N. N., noluhfodamees abonentu lawines pahrmehrigà augfchanà, fawu maises tehwu un fawa maka intereses weenmehr eewehrodams, beidsamà laifà labpraht gribetu fahdus tuhkfstofchus „plafchako aprindu“ lafitaju aisdabut projam no awises. Zitadi naw issfai drojama wina ufstahfchanàs pret strahdneefu interefem. Wispahri uf darba laudim, uf darba apstahfleem un fas ar teem fakarà, „Df. W.“, pehz fawas meetpilfoniskàs dabas un laipotaju taktikas, ftatijàs zaur bidermeijeriskàm brillem. Pret strahdneefu fchkiras kustibu winfch ifturejàs naidigi („plafchakàs aprindas“!), tiktai tà pakufu grehmàs — jo firds bij pahraf pilna un flufet newareja. Bet fur faskatija fo no wezajàm pilfoniskajàm parafcham, to mihligà melbijà apdseedat winfch tuhlin bija klahht. Zfglihtibas beedribas gahdibu par nabaga brahkeem, antialkoholiskàs beedribas un eelu mifiones gahjeenus un ifstahdes „Df. W.“ weenmehr ap-tehloja fihrupà jauktàm krahsam. Bet kad 1911. g. wafarà no daschada aroda strahdneefu streikeem laifam bij zehlu fchàs nepatikfchanas ari dascheem „Df. W.“ afzionareem-namu ih-pafchneefkeem, awises strahdneefu rakftu tonis palika manami afaks un wifa win is ufstahfchanàs noteiktaka un drofchaka. (War jau buht, fa pats atbildigais redaktors no streikeem bij fahpigi zeetis : warbuht drehbneefu meistars nepafchuwa laifà mehteli, ar fo braukt uf Seemelblahsmas labdarigeem behrnu fwehtkeem, warbuht kurpneefmeistars nepataifija fahbakus, ar fo eet uf „Giropas“ eefwehtifchanu.) Ufumà un noteiktibà „Df. W.“ redakzija gahja pat tif tahku, fa pilnigi pee fawinajàs „Rigas Awises“ taktiku fchajàs leetàs. — Wispahri fchajà laifmetà apbrihnojami faskan abu tautiffo laifrakftu fim- un antipatijas un taktika. Zif ilgi juhs, „Dfintenes Wehstnescha“ afzionari un redaktori, domajat wehl mafotees un „plafchakàm aprindam“ maifu maukt galwà?

Pirmajā reakcijas laimeta fastulbumā un fastingumā jau vareja labu lomu wilst klerikalās apmiglotažās un tau-
tas apmulkotajās awiſēs. Bet ſabeedriſka progrefa dſihwibu
nenomahſs weikli maſkojuſchees „brihwprahtigee“ ſcheptneeki
un winu algotee, ſulainiſſee reptili. Welti zeret, ka „plaſcha-
fàs aprindas“ ilgi paturēs maiſu galwā un kauſees ſlauktees.
Œkaidri ſajuſtas ſabeedriſkas wajadſibas katru ſpeedis pa-
reiſi iſpraſt ſawu ſewiſchko ſtahwokli, ſawas ihpatnejās inte-
refes un iſwehletees laikraſtu, kaſ atklahti, noteikti aiſſtahw
wina un wina ſchkiras praſijumus. Ja wairš neekſiſtēs tās
„plaſchafàs aprindas“, no ſuru neapſinas tagad „Dj. W.“
uſbarojas tiſ refns, ko tad wiſch „aiſſtahwēs“, pee ka tad
„peetureſees“? Bet, warbuht, pee wina peetureſees lauku
zeenigtehwi, winu keſteri un pehrminderi,
ſureem wiſch alaſch bijis tiſ pakalpigs un iſtapigs? Bet
klerikalo leetu newar ſekmigi aiſſtahwet, ja pa brihſcham ee-
juhſminas par neſin ſahdām brihwprahtigām tendenzem baſ-
nizas buhſchanās. Ja tur atkahpjas no weena hurta, tad
drihſ jaatkahpjas ari no otra — un tã pamaſam aiſtel wiſs
kã uhdenš zaur pirſtu ſtarpam. Klerikalã „brihwprahtiba“
ir mulkiba, neapſinata lehna paſchifnihziſchanaš. Liberalee
proteſtantu paſtori ir tizibai kaitigaki, nekã tihree ateiſti un
religijas noleedſeji. Jo ir tikai diwas atſinas, diwas wa-
ras, pretejas kã deena naktij, kã uguns uhdenim, neſamee-
rinamas, neſalabinamas. Tãš organiſti iſſlehdſ weena otu,
winu zihnai jabeidſas ar weenas pilnigu uſwaru un otras
iſnihziſchanaſ. Welti weenteeſigus lautinus muſina tee, kaſ
ſinatnei un religijai laipo pa widu, mehgina ſameerinat,
ſompromiſoš peekahpinat. Weza je em tizigaje em la-
utineem „Djimtenes Wehſtneſis“ newar pa-
lihdſet. Wiſadã ſinã peemehrotaku, weſeligaku gara baribu
wini atradiš „Ewangeliuma Gaiſmã“, Wezajãš Latweeſchu
Awijēs“ un tamlihdſigos laikraſtoš.

Bet warbuht pilſehtaš namneekem „Dj. W.“

noderès? „Meerigs pilsonis“ tatschu ir wina ideals — war-
buht tadeht wiafch „peeturas pee brihwprahtigà wirseena“?
Bet pilsehtu namneeti ir noteifta fabeedrifla fchkira ar fawàm
ihpatnejàm wjadfìbam. Wineem wjadfìgìs laifkräfts, fàs
apfinigi un konfekwenti kalpo winu interefem, fàs puhlas no-
fklaidrot winu fchkiras apfinu un winu fabeedriffo ftahwolli.
Tahds laifkräfts naw un newar buht „Dj. W.“, fàs puhlas
tif apmiglot un fafchaurinat jau tà fchouro pilfona redses
apwahrfni, fajuhfminadamees un plahpadams par nefin fahdu
tur filantropiju, kam dseedinat wifas dshwes kaites, par nefin
fahdu tur bagatneezifku nabagnihlestibu, kam atrifinat un
isbeigt wifus fozialdshwes farefchgijumus. Ur pafazinam
par ftilla pilim un nabagu aplaimotajeem balteem tehtineem
wiafch tif eefchuhfcho meegà pilfona domu un ahrfahrtigi
aiflawè pilfonifkàs fchkiras apfinas attihftibu. Pilfonim wajag
laifkräfta, fàs atflahiti fafa, fa wairaf naw wjadfìgìs preekfch
zilweta laimes, tà eefpehja meerigam weifala darbam un,
pàr wifàm leetam, darba lehtums. Tam ir „Kigas Uwife“,
ar to „Dfintenes Wehftnefim“ nefonkuret.

Bet fà bij ar lauku gruntneekèem? Tos tat-
fchu „Dfintenes Wehftnefis“ ar Janfawa muti ir flawejis un
zildinajis un zehlis tif faldeem wahrdeem, fa nelabi paleef
no tif pahraf daudf falduma. Pehz „Dj. W.“ fpreeduma
mafgruntneeks ir fwarigafais, nepeezeefchamafais, warenafais
fulturas un wifa labà, flaiftà un pateefà balfts — ta wislee-
lafà walfiws, uf furas, fà wifjaunafà finatne atfal mahza,
balftas jemes lode ar wifu fàs tur wirfù. Bet waj lauku
gruntneeki tà uf wahrda tizès fozialdemokratu ifbehgulim?
Wini ir ftipri neufstizigi laudis un fchaubigi rangas uf teem,
kam wehl laut fàs peelipis no 1905. gada. Un fur tad wi-
ni liks tos „Dj. W.“ numurus, furos peem. teef gari agitets,
lai afzionari neet uf R. U. B. opofiziju taift, bet lai mee-
rigi paleef ween fawàs wafarnizàs un nemaf nebehda par
odu fodumeem, jo tee (atfal pateizotees wifjaunafai finatnei).

tagad meegli ahrstejami (feko gari apraksti, kà ahrstet odu kodumus)? Lauku fainneekem, kà finams, lahgi nepampst ne no lapfenes dsehleena, fur nu wehl oda! Un fainneeku dehli un meitas, tee kahdreif mihl padseedat, ari atbraukt uf Rigas dseefmu fwehtkeem; bet newar jau galwot, waj „Df. W.“ mihrus Weinbergis nahfamâ reisê eeleef rihkotaju komifijâ, waj „Df. W.“ atkal netaifa „oposiziju“, tã kã no wina newar tift gudrs ne trafs — newar finat: braukt, nebraukt. Nè — tad jau dauds droshaka „Latwija“. Ta raksta ij par medibu teefbãm, ij par bumbeeru kalteschanu, ij par labafãm lopu fugam. Tas lauku gruntneekam dauds derigaks laifraksts.

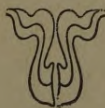
Bats „Df. W.“ redaktors ir isbijis skolmeistars, dauds raksta un interesejas par skolu leetam. Tad tatschu skolotajeeem „Dsintenes Wehtnesis“ buhs kã radits! Utminates ween, kã winsch fajuhfminajãs par mezajeem idealisteeem, kas apraudajufchees patlaban aiseet pensijã, uf sawãm dsintmahjam (Gailits, Kaudsits, Baldaws), waj paleef weenigi par kestereem. Bet mehš jau redsejam, ka kestereem „Df. W.“ nenoder. Wispahr wezee skolotaji ari lihds schim jau wairaf turejãs pee „Latwijas“, jo literariska asefisma mihlotaja awise wezajeem goda wihreem newareja buht mihla. Un jaunee skolotaji? — bet mehš tatschu dsirdejãm, kã „Df. W.“ gahdaja par wina beedribu, kã atfina par labu un teizamu mahzitaju eejaufschanos skolu dsihwê un eeteiza zeenigtehweem netaupit skolotajus. Dsihwes apstahkli speesch skolotajus turelees pee pateesi brijwprahdigãm awisem, kas aisstahw brijwu skolu, brijwu skolotaju, brijwu finatni un audsinafchanu.

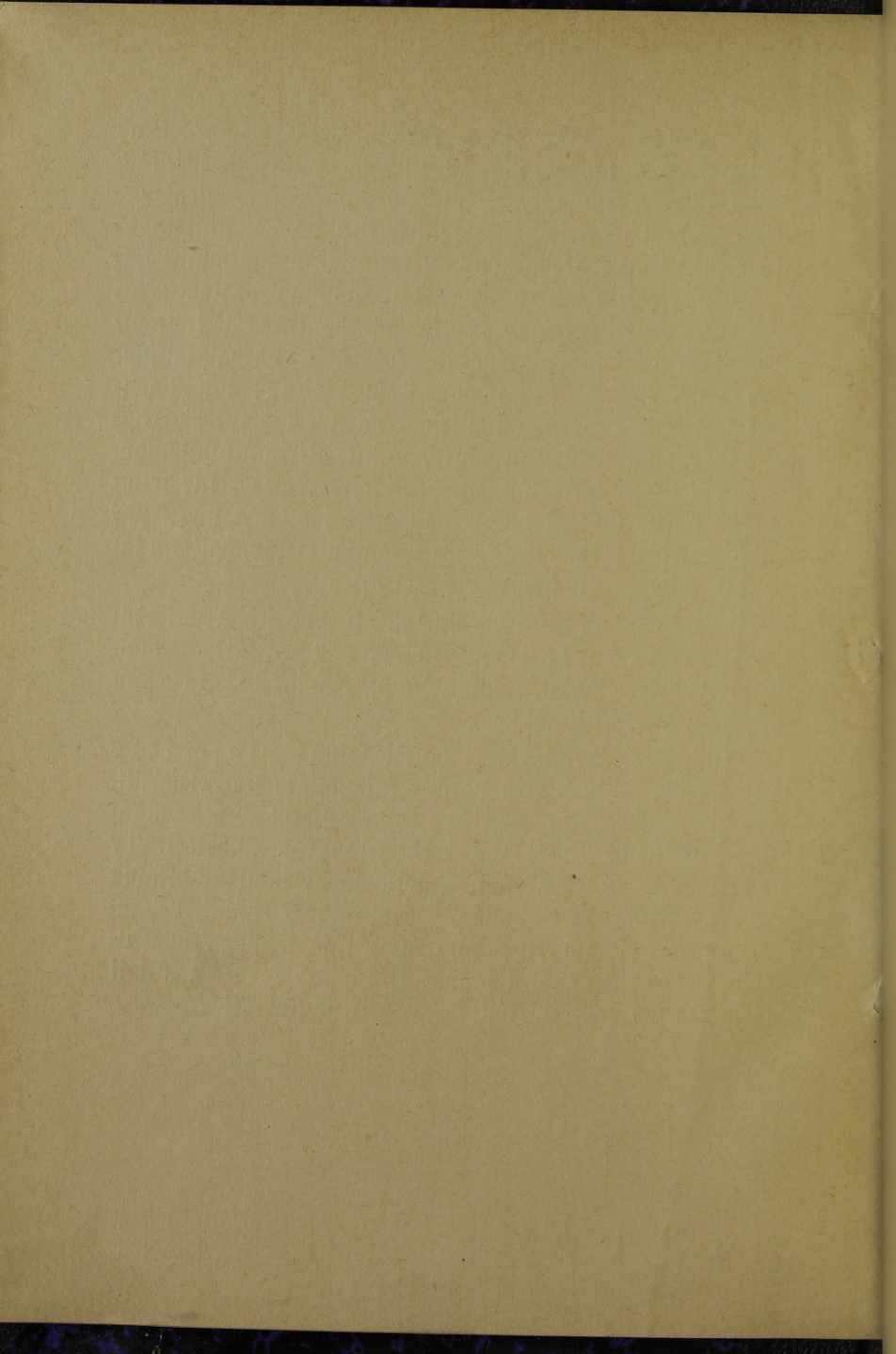
Un plafchãs demokratifkãs, fihko semneeku, ma sturigo fihk pilsonu mafas un wina pilsehtu un lauku inteligenze? Wina intereses naw schkiramãs no pamatschkiras interesem, wina zenteeni weenadi. Ko wineem war sneegt klerikalã scheptneeku lapa? Winos schimbrijfcham

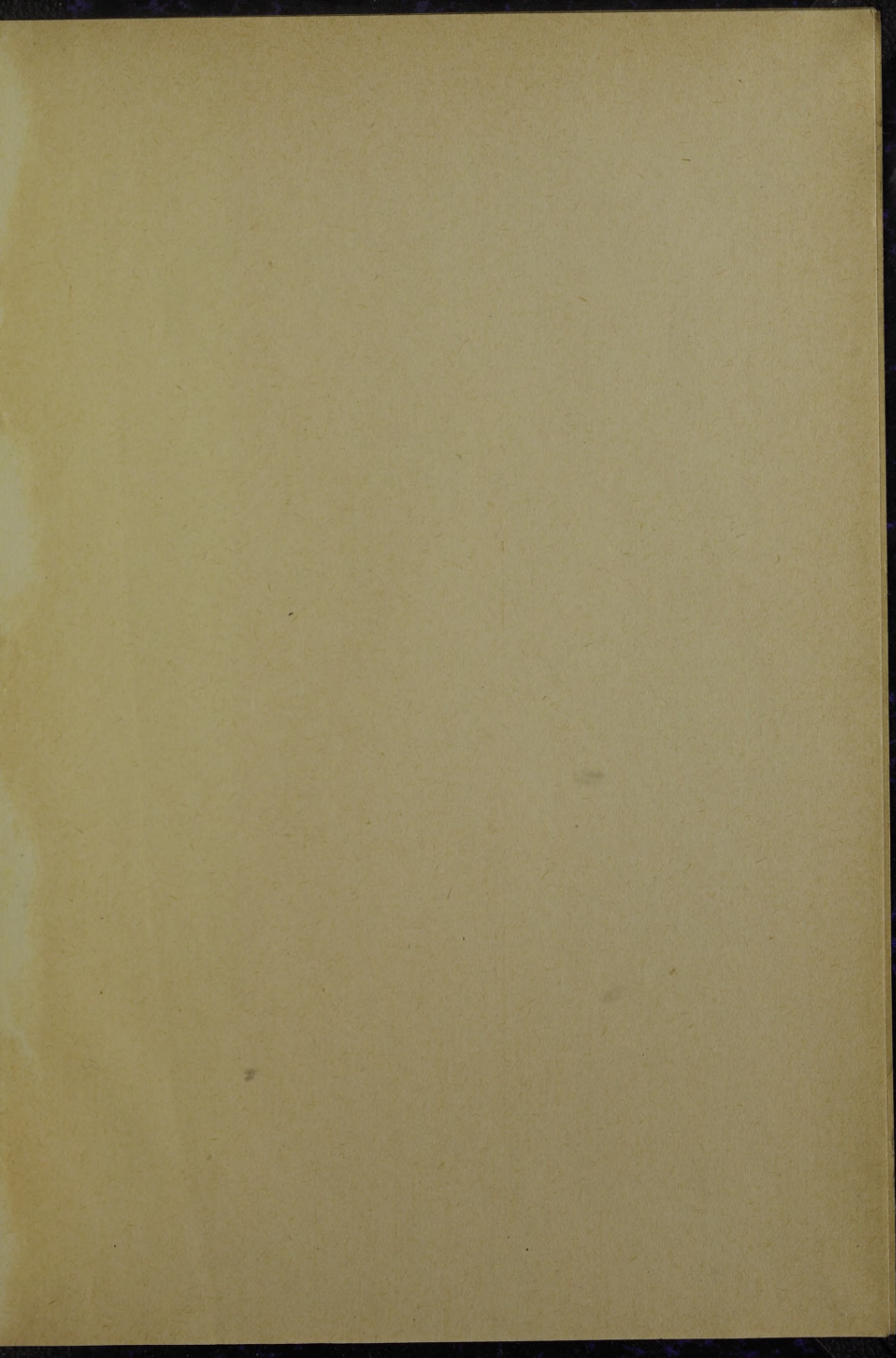
nomanama wisrofigakà dsina pehz pateefas sabeedrifkas isglihtibas, pehz fawas schkiras apsinas pilnigas idejifkas nosfaldroschanàs, un pehz apsinigas sabeedrifkas nogrupefchanàs — kam wineem mafoto sabeedrifko reebeju un pubfchlotaju? Tee tikai wahjinatu winu spehtus, apmulfinatu winu garu, nospeestu winus par burschuafijas paklaufigeem kalpeem, peekarinated winus kuhtràs, flegmatifkàs leelpilfonibas astè. Sihtpilfoniba blakus spehzigai darba kauschuschkirai eet attihstibas preefshgalà stahwà kalnà; winai wajadsigs laikrafts kà „Jaunà Deenas Lapa“, kas spehzigai apfaro wifu mahmuliski-reakzionaro, wifu flerikali-tumfonigo. Winai wajadsigs laikrafts kà „Jaunais Laiks“, kur wina war fetot darba kauschu dsihwei, mahzitees plascho mafu pfichologiju un interefes, atraft pakfajdrojumus fareschgiteem sabeedrifkas dsihwes un finatnes problemeem.

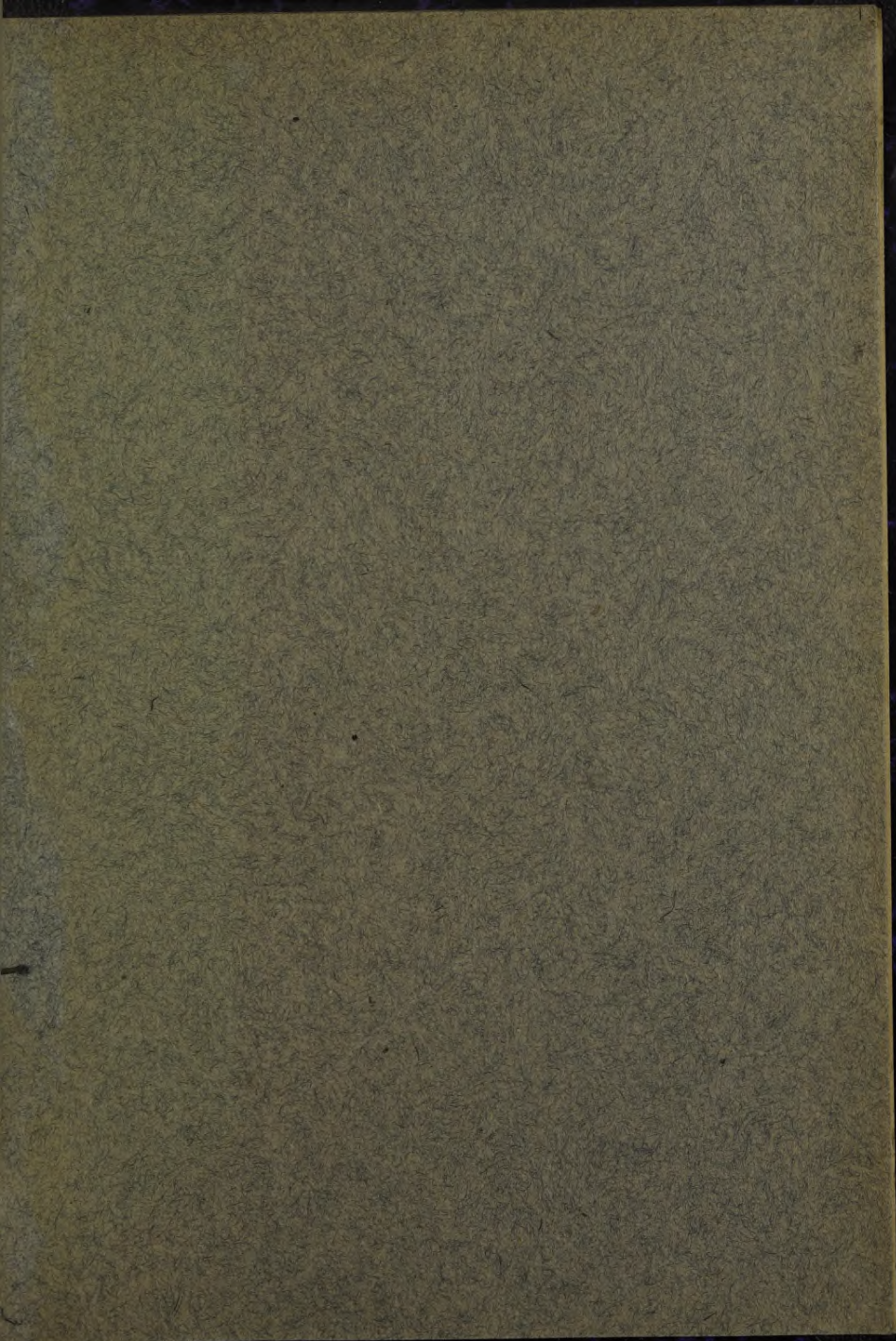
Warbuht „Dsimtenes Wehstnesis“ ko dod schim paschàm plaschajàm darba kauschu mafam? — Bet — man jaatwainojas par tahdu jautajumu pehz wifa ta, ko esam schajà amisè peeredsejuschi!

„Dsimtenes Wehstnesim“ paleef wina „plafchafàs aprindaš“, wifu schkiru naiwee, neapfinigee starpelementi, mahntizigee, kas wehl stipri tiz sabeedrifkeem reebejeem un kahrfchu lizejeem. Waj ilgi wehl sels „D. W.“ weifali? Tas atkarajas no latweefchu „plafchako aprindu“ ahtrafas waj lehnafas garigas attihstibas. Ahtraf waj lehnaf, bet tomehr gaisma aust, un reis wifàm pubzem jaet gulet. Masfluballei reis jabeidsas, mafka janonem, un tad farstee zeemitaji paschi reebumà behgs no ilgi flehptàs, nejaukàs fejas.

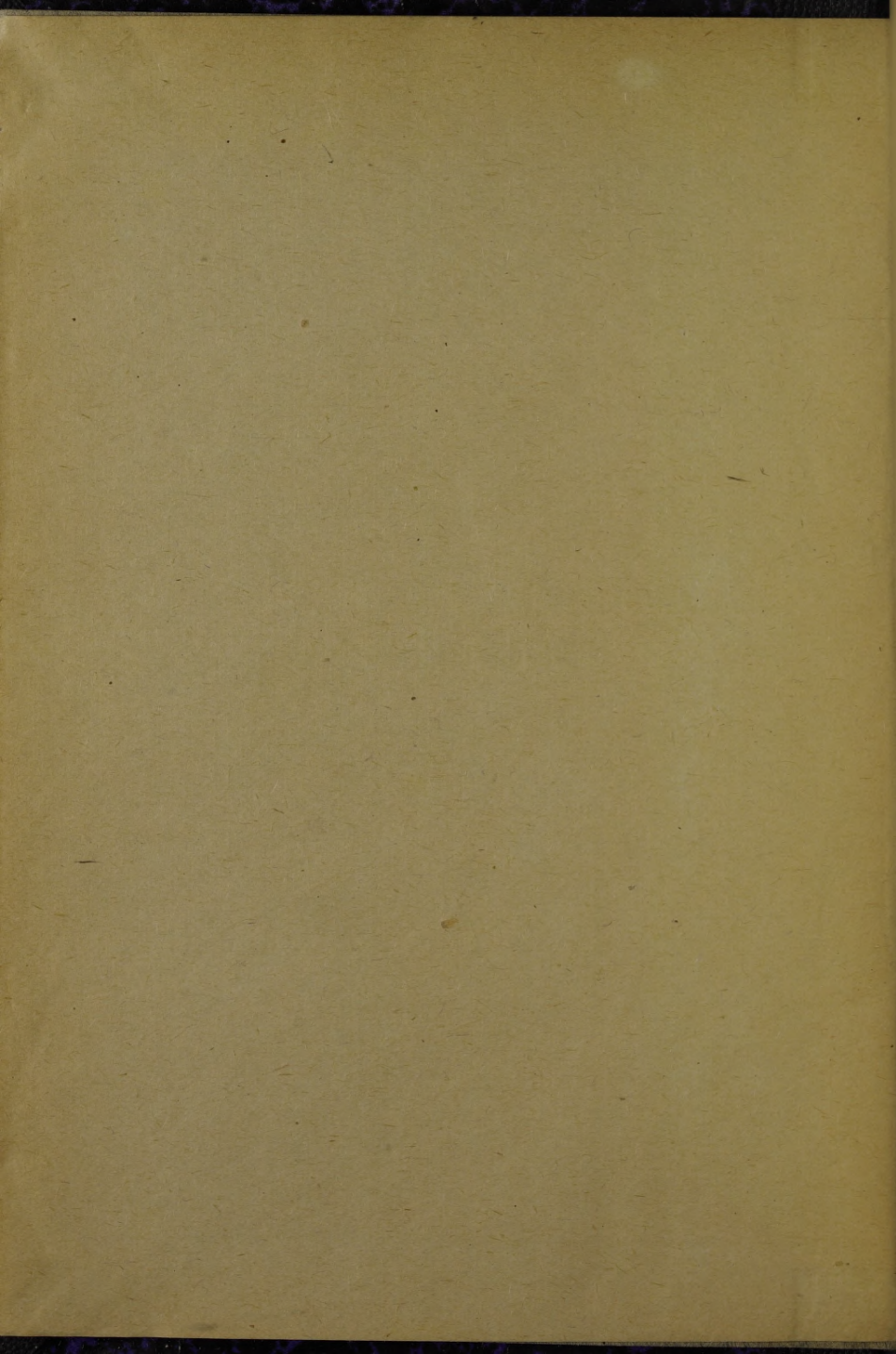

Матрѣ 25 коп.

213.1

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309069162